

505

ПРИЕМ ТЕЛЕГРАММ

2

ТЕЛЕГРАММА

Полковник Хоминский 127

Полковник Хоминский

Сын полка 8 сыновья

Хоминский

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 3

сакавік

1955 г.

Светлае, радаснае свята

РЫХТУЮЧЫСЯ да восьмага сакавіка, мы, савецкія жанчыны, адчуваем асаблівую прыўзнятасць. З задаволенасцю прымаем віншаванні родных і сяброў і самі ад душы іх віншваем.

Міжнародны жаночы дзень увайшоў у наша жыццё і быт як адно з самых светлых і радасных свят, якое мае слаўную баявую гісторыю.

У 1910 годзе на Міжнароднай канферэнцыі жанчын-соцыялістак у Капенгагене (Данія) па прапанове віднейшага дзеяча рабочага руху Клары Цэткін было прынята рашэнне праводзіць штогод 8 сакавіка дзень міжнароднай салідарнасці работніц, дзень барацьбы за эканамічнае і палітычнае разняволенне працоўных жанчын. У нашай краіне 8 сакавіка пачало адзначацца з 1913 года.

Партыя заўсёды надавала велізарнае значэнне далучэнню працоўных жанчын да актыўнай барацьбы з прыгнятальнікамі. Яна ўказвала работніцам і сялянкам, што для таго, каб дабіцца разняволення не на словах, а на справе, неабходна перш за ўсё звергнуць уладу капіталістаў і памешчыкаў. Вялікі правадыр пролетарыята В. І. Ленін вучыў, што ўцягнуць у палітыку масы нельга без таго, каб не ўцягнуць у палітыку жанчын.

Жанчыны царскай Расіі разам з усімі працоўнымі прымалі актыўны ўдзел у забастоўках, стачках, палітычных дэманстрацыях.

Нядаўна ў Мінскім Акруговым ДOME афіцэраў былі выстаўлены работы П. А. Оцупа — аднаго са старэйшых рускіх фатографістаў. Сярод мноства цікавейшых гістарычных фатаграфій былі і такія, якія адлюстроўвалі рэвалюцыйныя выступленні работніц. Асабліва запамінаецца здымак магутнай дэманстрацыі петраградскіх работніц, якія вышлі на вуліцу з патрабаваннем свабоды, роўнасці і хлеба.

Вялікая Кастрычніцкая соцыялістычная рэвалюцыя разняволіла працоўных жанчын, упершыню ў гісторыі чалавецтва адкрыла ім дарогу да свята, да шчасця. Усё наша жыццё — яркае пацверджанне гэтаму. У савецкай краіне няма такой галіны прамысловасці або сельскай гаспадаркі, навукі або культуры, дзе-б жанчына не займала належнага месца. Савецкія людзі даўно прызвычаліся да таго, што жанчыны ў нас з'яўляюцца дырэктарамі прадпрыемстваў, інжынерамі, прафесарамі, акадэмікамі, дзяржаўнымі дзеячамі.

Савецкія маці — самыя шчаслівыя ў свеце. Іх дзеці не ведаюць галечы і нястач. Краіна аддае ім усё лепшае — школы і дзіцячыя сады, палацы піонераў і санаторыі.

А колькі сумных песень склаў народ пра горкую долю жанчын дарэвалюцыйнай Беларусі! Як можна было іх не скласці, калі голад, бяспраўе і цемрашальства былі лёсам працоўнай жанчыны. Усё гэта здаецца цяпер цяжкім сном для жанчын Беларусі, якія сталі гаспадарамі свайго лёсу, стваральніцамі новага жыцця.

Жанчыны нашай рэспублікі — гарачыя патрыёткі. Няма ла цудоўных старонак упісалі яны ў гісторыю Радзімы. У час Вялікай Айчыннай вайны слаўныя дочки беларускага народа не шкадавалі ні сіл, ні самога жыцця свайго ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі. Восем тысяч беларусак — партызанак і іншых удзельніц Айчыннай вайны — узнагароджаны баявымі ордэнамі і медалямі Савецкага Саюза.

Велізарны ўклад уносяць нашы жанчыны ў пасляваеннае будаўніцтва. Каля палавіны ўсіх працуючых у прамысловасці — жанчыны. Разам з усім беларускім народам яны актыўна змагаюцца за датэрміновае выкананне пятага пяцігадовага плана, за ства-

рэнне багацця сельскагаспадарчых прадуктаў для насельніцтва і сыравіны для прамысловасці.

За пасляваенныя гады Комуністычная партыя Беларусі выхавала тысячы жанчын, перадавікоў соцыялістычнай сельскай гаспадаркі. За высокія паказчыкі па ўздому ўраджайнасці збожжавых і тэхнічных культур 26 калгасніц рэспублікі ўдастоены высокага звання Героя Соцыялістычнай Працы.

Жанчыны — актыўнейшая культурная сіла. Якія яркія таленты выраслі сярод жанчын рэспублікі за гады савецкай улады, наглядна паказала дэкада беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве. Сярод удзельнікаў дэкады былі мастачкі і пісьменніцы, вядомыя прафесіянальныя артысткі і ўдзельніцы мастацкай самадзейнасці. Дэкада вылілася ў яркую дэманстрацыю дружбы нашых народаў. Масквічы пачулі новыя, створаныя народам песні аб шчаслівым і заможным жыцці, аб роднай Комуністычнай партыі, якая вядзе нашу краіну ад перамогі да перамогі.

Міжнародны жаночы дзень у гэтым годзе савецкія жанчыны сустракаюць з вялікім працоўным і палітычным уздымам. Яны добра ведаюць, што іх працоўныя поспехі — лепшы ўклад у справу міру. Мір аднолькава дарагі простым людзям усіх краін і нацыянальнасцей. Асабліва дарагі ён савецкім людзям, якія ўзводзяць светлы будынак камунізма.

Мір дарагі для кожнай маці свету, а разам з тым і для маці Злучаных Штатаў Амерыкі. Амерыканскім правіцелям ніколі не ўдасца даказаць, што моладзь павінна гінуч у імя інтарэсаў амерыканскіх мільянераў і мільярдэраў.

Працоўныя жанчыны ўсё больш актывізуюцца ў барацьбе за мір. Яны гарача падтрымліваюць рашэнне 5-й сесіі Савета Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын склікаць у ліпені Сусветны кангрэс маці ў абарону сваіх дзяцей, за мір, супроць вайны.

Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын еднае цяпер больш 140 мільёнаў чалавек. Гэта вялікая, унушальная сіла, якая актыўна ўдзельнічае ў сусветным руху прыхільнікаў міру. Уплыў МДФЖ расце і шырыцца сярод жанчын усяго свету.

У дзень 8 сакавіка савецкія жанчыны шлюць гарачае віншаванне жанчынам краін народнай дэмакратыі — Польшчы, Чэхаславакіі, Венгрыі, Румыніі, Балгарыі, Албаніі, Кітайскай Народнай Рэспублікі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Мы жадаем ім — нашым сёстрам — вялікіх поспехаў у барацьбе за росквіт новага жыцця.

Гарачыя віншаванні са святам шлем мы і працаўніцам капіталістычных і каланіяльных краін. Мы гарача верым, што яны прымусяць свае ўрады прыслухацца да голасу народа і не дапусцяць новага кровапраліцця.

Думкі і мары ўсяго савецкага народа, занятага мірнай працай, асабліва ярка адлюстраваны ў рашэннях другой сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая нядаўна закончылася.

Савецкі Саюз — мірная краіна. Яна нікому не пагражае і ні на каго не збіраецца нападаць. Але калі спатрэбіцца, народы вялікага Савецкага Саюза здолеюць за сябе пастаяць. Няхай памятаюць і не забываюць гэтага варвары, якія пагражаюць атамнай бомбай.

Савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камунізма, цвёрда ўпэўнены ў заўтрашнім дні. Цесна згуртаваныя вакол роднай Комуністычнай партыі і Савецкага ўрада, яны аддадуць усе свае сілы і веды на карысць свайго любімай Радзімы.

55.186.62

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ПЕРШЫ

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

№ 3

САКАВІК 1955

Берасцевіч Наталля Ігнацьеўна — лепшая камбайнерка Мінскай МТС, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР.

Фото В. Дагалева

Бр 1978
50

У абарону міру

Мы публікуем артыкул Эсланды Робсан — карэспандэнта амерыканскага часопіса «Н'ю Уорлд Рыўю» пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, жонкі сусветна вядомага спевака і грамадскага дзеяча ЗША Поля Робсана. Артыкул напісаны ёю па просьбе рэдакцыі.

МНОГІЯ пытаюць у мяне: як ідзе работа ў абарону міру ў ЗША? Што канкрэтна робіцца для таго, каб палепшыць адносіны, дасягнуць узаемаразумення, супрацоўніцтва, дружбы і міру паміж амерыканскім народам і народамі іншых краін?

Многія з нас, хто працуе на карысць міру і прагрэсу ў ЗША і ва ўсім свеце, часта сур'ёзна задумваюцца над гэтымі пытаннямі.

Для людзей, якія жывуць за граніцай і, магчыма, маюць толькі няяснае ўяўленне аб краіне, істэрыі і рэпрэсіях, якія пануюць зараз у ЗША, цяжка даць здавальняючы адказ.

Для таго, каб паспрабаваць адказаць на гэтыя пытанні, хачу вельмі каротка апісаць у якасці прыкладу некаторыя бакі сваёй дзейнасці ў гэтым напрамку.

У першую чаргу мая палітычная дзейнасць: я з'яўляюся актыўным членам прагрэсіўнай партыі ЗША. Прымаю ўдзел у выбарчых кампаніях, выкарыстоўваючы кожны выпадак, выступаю і пішу ў абарону кандыдатаў і праграмы прагрэсіўнай партыі ва ўсіх кутках краіны.

Асноўнымі відамі маёй дзейнасці з'яўляюцца выступленні з вуснымі дакладамі і ў друку аб жыцці народаў і дзяржаў, у адносінах якіх амерыканскі народ не асвядомлены належным чынам, асабліва аб жыцці народаў Афрыкі і Азіі, Савецкага Саюза і Новага Кітая.

У якасці карэспандэнта часопіса «Н'ю Уорлд Рыўю» пры Арганізацыі Аб'яднаных Нацый прысутнічаю на многіх пасяджэннях у ААН для таго, каб, слухаючы непасрэдна саміх дэлегатаў, даведацца з надзейных крыніц аб становішчы ў іншых краінах, аб адносінах розных урадаў да важных і цікавых пытанняў нашага часу. У сваіх рэгулярных артыкулах у гэтым часопісе, а таксама ў паасобных артыкулах для негрыянскай і прагрэсіўнай прэсы стараюся асвятліць той ці іншы аспект якога-небудзь пытання, падзеі або дыскусіі, міма якіх наўмысна прайшлі арганізаваная прэса і радыё, якія з'яўляюцца, на маю думку, вельмі абмежаванымі, а часта вельмі прадурзатымі ў сваіх паведамленнях.

Эсланда Робсан.

Як антраполог, я ўвесь час напамінаю сваім слухачам і чытачам, што мы, амерыканцы, куды больш удзяляем увагі і вывучаем рэчы — прадметы і грошы, чым жывого чалавека. Гэта з'яўляецца неапраўданым, бо незалежна ад таго, многа ці мала мы можам накіпіць, мы заўсёды павінны ісці разам з народам у свеце, які становіцца новым светам людзей і замяняе стары свет сілы і ўласнасці. Я таксама заўсёды напамінаю сваім прыяцелям-суграмадзянам, што мы павінны перш за ўсё вывучыць, якім чынам нам у нашай вялікай краіне ісці сумесна з іншымі грамадзянамі, ва многім адметным адзін ад другога, якім чынам вольна жыць і працаваць у міры і дружбе з кожным з іх, перш чым мы зможам вывучыць, як жыць, супрацоўнічаць і быць прыяцелямі з рознымі народамі аддаленых краін.

Я раблю ўсё, што магу, ва ўсіх вядомых мне галінах дзейнасці ў абарону міру. Але мая дзейнасць з'яўляецца толькі вельмі невялікай часткай руху за мір і прагрэс у ЗША. Я з'яўляюся толькі адным з многіх амерыканскіх грамадзян (хоць іх колькасць не зусім дастатковая), якія аддаюць усе свае сілы справе абароны міру.

Некаторыя нашы лепшыя мастакі, артысты, музыканты, пісьменнікі садзейнічаюць сваім выдатным талентам дзейнасці нашых прагрэсіўных і змагаючыхся за мір арганізацый. Яны пішуць артыкулы для

нашых сходаў, ствараюць карціны для нашых выставак, выступаюць са спевамі і сцэнічнымі паказамі на нашых вялікіх грамадскіх мітынгх. Некаторыя з нашых лепшых адвакатаў аказваюць юрыдычную дапамогу ў справе абароны прагрэсіўных рабочых, а некаторыя нашы лепшыя ўрачы дапамагаюць падтрымліваць іх здароўе. Прагрэсіўныя выдаўцы, пісьменнікі і чытачы еднаюцца паміж сабою для таго, каб выдаваць газеты, брашурны і кнігі, якія былі адвергнутыя нервовымі і напалоханымі арганізаванымі выдаўцамі. Прагрэсіўныя рэжысёры, дырыжоры, драматургі, артысты і гледачы сумеснымі намаганнямі арганізуюць пастаноўку п'ес і кінофільмаў, якіх арганізаваныя пастаноўшчыкі не хочуць або не адважваюцца ставіць.

Простыя людзі ЗША не шкадуюць свайго часу і энергіі для таго, каб дапамагчы нам падабраць кадры для нашых устаноў, прадаць білеты, друкаваць і распаўсюджваць нашу літаратуру. А тыя, хто не можа зрабіць гэтага, уносяць свае грошы для таго, каб наша работа магла працягвацца.

Вядома, у ЗША існуе шмат арганізацый, якія вядуць сваю дзейнасць у абарону міру на розных узроўнях, сярод многіх рознастайных слаёў насельніцтва.

Комуністычная партыя ЗША ў сваёй дзейнасці і публікацыях ускрывае і выкрывае кожны крок дзяржаўных чыноўнікаў, прамыслоўцаў, банкіраў, палітычных дзяльцоў, якія імкнуцца да вайны.

Рэспубліканская партыя на чале з прэзідэнтам Эйзенхаўэрам пад пагрозай сур'ёзнага расколу ў сваіх радах пачынае цяпер пагаварваць аб суіснаванні і міры. Націск з боку амерыканскага народа, а таксама з боку еўрапейскіх народаў, якія не жадаюць паміраць, узмацняецца з кожным днём.

Упэўнена, няспынна і эфектыўна праводзяць сваю работу на карысць міру кваліфікаваныя з дапамогай свайго «Камітэта службы амерыканскіх прыяцеляў», які дзейнічае ва ўсім свеце. Яны распаўсюджваюць вядомы «Мірны пакет», які змяшчае ў сабе маладзступную важную фактычную інфармацыю аб барацьбе за мір; яны праводзяць рэгулярныя семінары ў розных частках краіны, на якіх робяць даклады аб бягучых падзеях выдатныя высокакваліфікаваныя

спецыялісты па пытаннях унутранага і міжнароднага жыцця.

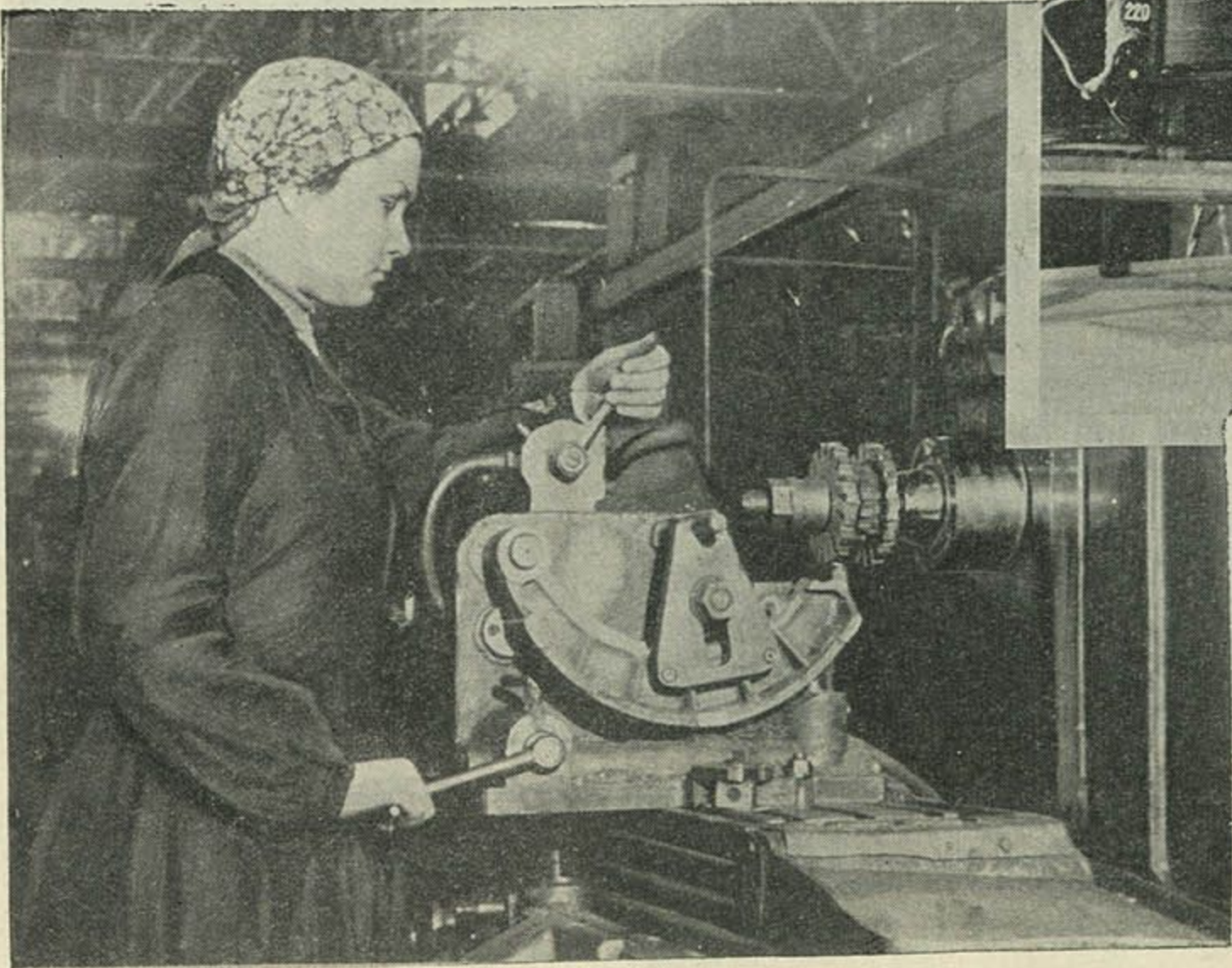
Вельмі карысную і эфектыўную дзейнасць у абарону міру праводзіць «Міжнародная жаночая ліга за мір і свабоду», мэтай якой заключаецца ў тым, каб дабіцца без дапамогі сродкаў гвалту ўстанаўлення ўнутры краіны і за граніцай такіх палітычных, эканамічных і псіхалагічных умоў, якія маглі-б забяспечыць мір і свабоду. Гэтая арганізацыя вядзе сваю работу як у невялікіх маштабах, так і ў нацыянальных і міжнародных.

Арганізацыя «Паход амерыканцаў за мір» збірае, аналізуе і распаўсюджвае навіны аб барацьбе за мір, наладжвае і праводзіць мітынгі ў абарону міру, а таксама рэгулярна вядзе іншую дзейнасць ва ўсіх частках краіны.

Нацыянальны Совет амерыкана-савецкай дружбы прысвячае сваю дзейнасць развіццю прыяжных адносін паміж Злучанымі Штатамі Амерыкі і Савецкім Саюзам, а таксама Новым Кітаем і краінамі народнай дэмакратыі, і з гэтай мэтай садзейнічае далейшаму развіццю абмену ў галіне мастацтва, навукі, музыкі, спорту і іншых галінах.

Усё гэта прадстаўляе сабой частку нашай дзейнасці ў напрамку дасягнення ўзаемаразумення, супрацоўніцтва, дружбы, прагрэсу і міру паміж амерыканскім народам і ўсімі народамі іншых краін.

Пераклад з англійскага В. Кудраўцава.

На Мінскім аўтазаводзе добра арганізавана навучанне без адрыву ад вытворчасці. Моладзь і пажылыя рабочыя навукаюцца ў вячэрняй дзесяцігодцы і ў аўтамеханічным тэхнікуме.

— Стаць майстрам свай справы можа чалавек моцны, ведаючы і працавіты, — гавораць вытворчыя работнікі завода.

На трэцім курсе аўтамеханічнага тэхнікума вучыцца адна з лепшых фрэзероўшчыц цэха шасі комсамолка Ніна Луткоўская, якая выконвае норму на 125 працэнтаў.

На здымках: 1. Ніна Луткоўская за работай. 2. Ніна Луткоўская ў электрафізічнай лабараторыі тэхнікума.

Фото П. Нікіціна

На варце

Артур ВОЛЬСКИ

Я на варце, сярод тайгі,
Але думкамі —
на Беларусі.
Там,
у Мінску,
ёсць дом такі,
Да якога я сэрцам імкнуся.
У тым доме расце мой сын.
Яму яшчэ толькі трэці.

Не турбуе яго зусім,
Што ні робіцца на планеце.
Толькі знаць ахвота яму,
Хоць, відаць, гарэзнік заўзятый:

— Адкажы мне, мама,
чаму

Тата наш
не едзе
дахаты?

— Мая любая,
раскажы

Ты яму,
што глыбокай ноччу
На далёкаўсходняй мяжы
Я ў дзюры,
з вінтоўкай
кочу.

Шчасце ў сына майго адняць
Намяраецца злыдзень нейкі...
Цішыня.

Нават хвой спаць.
Але я не заплюшчу вейкі.

Углядаюся пільна ў змрок
І лаўлю ледзьве чутны шорах.
Калі што —

пад рукой курок,

А ў патронах
надзейны порох.
Толькі сунецца вораг,
з ім

Будзе жорсткая ў нас размова.
Я Радзіму жыццём сваім
Ад нягод

бараніць
гатовы.

Каб,
не ведаючы
ні слёз,

Ні сірочай бяды,
ні згубы,
Як дубок на свабодзе,
рос

4 Мой сыночак,
мой хлопчык любы.

МАЦІ СКАЖУЦЬ СВАЁ СЛОВА

ДНЯМІ я прачытала ў газеце паведамленне аб тым, што па рашэнню пятай сесіі Савета Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын у ліпені гэтага года будзе скліканы Сусветны кангрэс маці ў абарону дзяцей. Рашэнне гэтае знойдзе жывейшы водгук у сэрцах маці ўсяго свету. Горача вітаю яго і я — простая беларуская жанчына-маці.

Мне, як і многім жанчынам Савецкага Саюза, другая сусветная вайна прынесла цяжкія пакуты. У баях з фашысцкімі захопнікамі загінуў мой муж — верны і лепшы прыцель жыцця. І толькі ўсведамленне таго, што загінуў ён, абараняючы нашу Радзіму, дапамагло мне перанесці вялікае гора. На фронце быў ранены і мой сын, тады яшчэ зусім малады хлопец. Хіба такое можна забыць?

Магнаты Амерыкі і іншых капіталістычных краін зноў забразгалі зброяй і размахваюць атамнай бомбай. Вядома, не яны і не іх сыны пойдучы ў салдаты. Яны даражаць сваім жыццём і сваёй кроўю. Затое для іх нішто жыццё і кроў простага народа. У імя яшчэ большай нажывы яны гатовы знішчыць мільёны людскіх жыццяў — маладых і старых, жанчын і дзяцей. Але ці дадуць простыя людзі свету сябе ашукаць?

Мы, савецкія людзі, верым: на свеце знойдучца сілы, якія пака-

жуць падпальшчыкам вайны, што ў іх кароткія рукі.

Кожны бачыць, што палітыка савецкага ўрада самая міралюбівая. Аб гэтым яшчэ раз заявілі ў сваім дакладзе на сесіі Вярхоўнага Савета СССР В. М. Молату і ў сваім выступленні глава савецкага ўрада Н. А. Булганін. Жанчыны Савецкай Беларусі разам з усім народам горача ўхваляюць знешнюю палітыку роднага ўрада.

Я жыву і працую ў сталіцы Беларусі. Не для вайны, а для міру вырастаюць у цэнтры і на ўскраінах Мінска ўсё новыя і новыя дамы, усё лепшым і прыгажэйшым становіцца ён. Але не толькі горад, само жыццё наша з кожным днём расцвітае. Савецкая ўлада дапамагла мне, удаве загінуўшага франтавіка, вывесці ў людзі дзяцей. Старэйшы сын скончыў Мінскі політэхнічны інстытут імя Сталіна і цяпер сам ужо ў інстытуце працуе выкладчыкам. Дачка скончыла сярэдняю медыцынскую школу і працуе лабаранткай.

Няхай ведаюць падпальшчыкі новай вайны, што савецкія людзі нікому не пагражаюць, але і самі не дадуць сябе запалохаць. Мы здолеем адстаяць сваё шчасце.

На Сусветным кангрэсе маці скажучы сваё слова ў абарону дзяцей. І слова гэтае будзе: — Не трэба вайны!

Кацярына ЛАПЦЕВА,
брыгадзір друкарні імя Сталіна,
дэпутат Мінскага абласнога
Савета дэпутатаў працоўных.

У будаўніцтве сталіцы актыўны ўдзел прымаюць работніцы завода будаўнічых дэталей № 1. Многія з іх прыйшлі на завод без усякай спецыяльнасці, а зараз працуюць на складаных станках і перавыконваюць вытворчыя заданні. На здымку: лепшыя работніцы Мінскага завода буддэталей № 1 тарцаўшчыца Мар'я Грынёва, шыпарэзчыца Елізавета Пліско, фрэзероўшчыца Клава Тарушкіна і даўбёжніца Стэфа Дубовік.

Фото П. Нікіціна

ЗА МАГУТНЫ ЁЗДЫМ ЖЫВЁЛАГАДОЎЛІ

НА СТУДЗЕНЬСКІМ Пленуме Цэнтральнага Камітэта нашай партыі абмяркоўваліся карэнныя пытанні развіцця савецкай краіны. Пленум заклікаў партыйныя арганізацыі, савецкіх людзей і надалей прыкладаць свае намаганні да развіцця цяжкай індустрыі, якая з'яўляецца асновай магутнасці сацыялістычнай бацькаўшчыны. На базе цяжкай індустрыі развіваецца лёгкая прамысловасць, сельская гаспадарка і іншыя галіны народнай гаспадаркі краіны.

У сваім рашэнні Пленум ЦК КПСС адзначыў, што жывёлагадоўлі ўсё яшчэ застаецца адстаючай галіной. Пленум намеріў канкрэтныя мерапрыемствы і ўказаў тры шляхі, якія дапамогуць нам у самы кароткі час ліквідаваць гэтую адставанне.

Перад партыйнымі і савецкімі арганізацыямі, перад усімі работнікамі сельскай гаспадаркі, перад кожным калгаснікам і калгасніцай пастаўлена вялікая важная задача — дасягнуць збор збожжавых да 10 мільярдаў пудоў у год, у бліжэйшыя пяць-шэсць год павялічыць вытворчасць асноўных прадуктаў жывёлагадоўлі ў два-два з лішнім разы.

Вырашэнне гэтай неадкладнай задачы будзе залежаць у першую чаргу ад забеспячэння жывёлы канцэнтратамі, сенавітымі і грубымі кармамі.

Ці можа наша дзяржава вырашыць пастаўленыя задачы? Безумоўна можа. Трэба толькі прыняць неадкладныя захады для ўздыму ўраджайнасці і павелічэння пасеваў збожжавых культур, у якіх патрэба ўвесь час расце. Гэта выклікаецца радам прычын, у тым ліку няспынным павелічэннем насельніцтва гарадоў, пашырэннем гандлёвых сувязей з іншымі краінамі.

Пастаўленая задача — цяжкая і складаная, але ў нас ёсць усе магчымасці для яе вырашэння. У Савецкім Саюзе ёсць і пасяўныя плошчы, і тэхніка, і людзі, якія жадаюць працаваць. Пасяўныя плошчы ў краіне і надалей будуць пашырацца за кошт асваення цалінных і абложных зямель.

Але гэта не ўсё. Бадай, самым важным з'яўляецца далейшае павышэнне ўраджайнасці, змяншэнне страт пры ўборцы збожжа. У нашай рэспубліцы, на вялікі жаль, уборка збожжавых кожны год вельмі расцягваецца. А гэтага можна пазбегнуць, калі па-гаспадарску падыходзіць да справы. Калі-б мы змаглі ўборку збожжавых правесці за 7—8 дзён, то захавалі-б шмат збожжа. Вялікая адказнасць пры ўборцы кладзецца на кожнага працаўніка сельскай гаспадаркі і тым больш на нашых слаўных жанчын-калгасніц.

Рашаючай умовай уздыму жывёлагадоўлі з'яўляецца далейшае павелічэнне вытворчасці збожжа.

Палі нашай рэспублікі патрабуюць лепшага ўгнаення, вапнавання глебы, захавання правіл аграэхнікі.

Буйнейшым рэзервам павелічэння вытворчасці збожжа з'яўляецца кукуруза. Раней лічылі, што гэтая культура не падыходзіць для нашай рэспублікі. Але жыццё паказала, што гэта не так. На поўдні і захадзе рэспублікі ў мінулым годзе кукуруза даспела на зерне. Калгасы Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці сабралі па 53 цэнтнеры зерня кукурузы з гектара. А ў пачатках малочна-васковай спеласці кукурузу можна атрымаць на ўсёй тэрыторыі Беларусі. Вось гэта і будзе тая крыніца, якая папоўніць збожжавыя запасы рэспублікі і дапаможа значна павялічыць закладку зялёнай масы на сілас. Летась калгас імя Молатава Брагінскага раёна Гомельскай вобласці засеяў кукурузай 20 гектараў і сабраў з кожнага па 800 цэнтнераў зялёнай масы.

Многія калгасы пераканаліся ў выгодах пасеву кукурузы і гэтай вясной значна пашыраюць яе пасевы. У сярэднім кожны калгас зойме пад кукурузу не менш 50—60 гектараў. Безумоўна, гэта нялёгкая справа. Вялікую ролю ў яе вырашэнні адыграе асабістая зацікаўленасць калгаснікаў. Пры высокім ураджай кукурузы можна будзе забяспечыць не толькі грамадскае пагалоўе жывёлы, але і жывёлу, якая внаходзіцца ў асабістым карыстанні калгаснікаў.

Пашырацца плошчы пад бульбай. Ураджайнасць яе павінна павысіцца да 15 тон з гектара. І гэтага мы можам дабіцца.

У сельскай гаспадарцы шмат такіх спраў, дзе без жаночых рук не абыйсціся. Возьмем хоць-бы жывёлагадоўлю. Колькі патрэбна на фермах працавітых і старанных рук! Тут ёсць дзе паказаць свае адносіны да працы, да росту калгаснага багацця, да вырашэння дзяржаўных спраў. Кожны сумленны чалавек павінен дапамагчы дзяржаве ў развіцці жывёлагадоўлі, у атрыманні заданай колькасці малака, масла, мяса. З паліпшэннем добрабыту народа патрэба ў гэтых прадуктах усё ўзрастае. Каб у бліжэйшы час забяспечыць насельніцтва прадуктамі жывёлагадоўлі, а лёгкую прамысловасць сыравінай, трэба к 1960 году ўдвая павялічыць вытворчасць мяса, сала, малака, воўны ў параўнанні з 1954 годам. А для гэтага неабходна не толькі павялічыць пагалоўе, але і значна ўзняць прадукцыйнасць жывёлы. Ужо ў бягучым годзе надой ад каровы павінен павялічыцца на 300—400 кг. Такія раёны, як Любанскі, Слуцкі, Мінскі, Віцебскі, Любчанскі і многія іншыя, ужо сёлета могуць дабіцца надой на 1 500—1 700 літраў на карову.

Аб тым, што мы можам за пяць-шэсць год падвоіць надой ў рэспубліцы, сведчаць факты. У саўгасе «Рось» Ваўкавыскага раёна ў мінулым годзе надоена па 5 518 кг на кожную карову, тым часам як у калгасах гэтага раёна надоена толькі па 973 кг. Тлумачыцца гэта тым, што ў саўгасе не толькі лепшая парода жывёлы, але і тым, што яе лепш кормяць. У мінулым годзе добра працавалі даяркі калгаса «Разсвет» Кіраўскага раёна. У сярэднім яны надаілі па 3.284 кг малака ад кожнай каровы. Даяркі калгаса «Комінтэрн» Марілёўскай вобласці таксама дабіліся значных поспехаў, надой на адну карову ў іх склаў 2.383 кілаграмы.

З пісем, якія атрымлівае рэдакцыя нашага часопіса, можна зрабіць вывад, што калі ўсе нашы жанчыны-жывёлаводы добрасумленна аддадуць свае веды, сілы і энергію на ўздым грамадскай жывёлагадоўлі, то заданне партыі і ўрада будзе выканана своєчасова.

Даярка Вольга Нікан з калгаса «Чырвоны Кастрычнік» Бераставіцкага раёна паведамляе, што ў мінулым годзе яна надаіла ад кожнай з 13 кароў па 2.602 літры малака. Сакрэт яе работы ў правільным і своєчасым кармленні жывёлы, у дакладным распарадку дня.

— Работа на ферме, — расказвае тав. Нікан, — пачынаецца а пятай гадзіне. Спачатку доім кароў, затым раздаем корм. Пры даенні масажыруем вымя. За два месяцы да ацёлу карову запускаем, каб яе арганізм за гэты час добра адпачыў.

Свінарцы Н. Барысенка з калгаса імя Кірава Жлобінскага раёна ўдалося ў мінулым годзе атрымаць па 18 парасят ад кожнай з 8 свінаматак і захаваць іх да двухмесячнага ўзросту. Тав. Барысенка падрабязна расказвае, як яна даглядае паросных свінаматак. У рацыён свінаматкі ўводзіць бялковыя і мінеральныя спажываныя рэчывы, а таксама вітаміны. Добрай ежай для іх лічыць яна канюшынавае сена зімой і канюшынавую траву летам, сумесь збожжа і бульбы. Своєчасовае і рознастайнае кармленне, добры догляд жывёлы прыносяць карысць не толькі калгасу, але і самой працаўніцы. У лік дадатковай аплаты яна атрымала трох парасят.

У нашай рэспубліцы многа перадавых калгасніц. Свядомасць савецкіх сялянак з кожным годам расце. Сваёй пчырай і самаадданай працай разам з мужамі і братамі яны дапамагаюць умацаванню нашых калгасаў і саўгасаў, камуністычнаму будаўніцтву, умацаванню абароназдольнасці нашай дзяржавы — аплоту міру ва ўсім свеце.

Да новых, слаўных перамог, дарагія сябры!

НАПЕРАКОР ЦЯЖКАСЦЯМ

У СЕНЦАХ рыпнулі дзверы. Вера шыгнула за фіранку. У хату ўвайшоў Усцін Фядотавіч.

— Сама дома? — асцярожна спытаў ён.

Домна Кірылаўна, грукаючы чыгункамі ля печы, зрабіла выгляд, што не чула пытання.

Усцін Фядотавіч уздыхнуў і не спяшаючы скруціў цыгарку.

— Пасылай, Домна, дачку на ферму. Далібог, там ёй спадабаецца.

Домна Кірылаўна злосна забранчэла патэльняй.

— Я ёй таксама талкую...

Вера не вытрымала, выскачыла з-за фіранкі:

— Ды што вы, згаварыліся супроць мяне? Не хачу... Не спраўлюся.

Усцін Фядотавіч насупіў бровы.

— Вось што, дачка, — строга сказаў ён. — Хавацца ад мяне няварта. Не хочаш, не трэба. Сілком ніхто цябе не цягне. Запомні адно — не мне ты патрэбна, а калгасу.

— Няўжо, апрача мяне, няма каму? — запярэчыла Вера.

— Не хачу абы каго браць. Моцна на цябе спадзяюся, таму і прашу. Сама падумай: хто-ж ферму створыць, калі ты, я, другі, трэці адмовіцца? Трэба агульную справу рабіць, а не ківаць адзін на другога.

Калгас толькі пачынаў станавіцца на ногі, набірацца сіл. Кожная пара рабочых рук — на вагу золата, асабліва на фермах. Хоць Вера гэта і разумела, але яе браў страх пры думцы аб свінарніку. За дзень колькі раз за вадой схадзі, тры разы корм прыгатуй. Хутка апаросы пойдучь. Ад сорама згарыш, калі не справішся... Але, нарэшце, адважылася.

— Разумніца, — ласкава сустрэў яе Усцін Фядотавіч. — Правільна вырашыла.

— Я... я часова, — баязліва заўважыла Вера, але адразу асеклася, заўважыўшы асуджаючы позірк старога.

Прайшла па свінарніку. Так і ёсць — цесната, бруд, свінні худыя. Цяжка ўздыхнула — нялёгка прыдзецца.

Можна і сапраўды не вытрымала-б, збегла-б, каб не адзін выпадак.

Неяк цёмнай непагодлівай ноччу яе разбудзіла сяброўка Мар'я.

— Збірайся хутчэй!

Вера мігам скацілася з ложка. Хоць і спрасонку, а скеміла — з «Норкай» дрэнна. Ад дома да свінарніка — рукою падаць, а шлях здаўся доўгім. У мігатым жаўтаватым святле ліхтара Вера ўбачыла «Норку». Свіння ляжала на баку і часта, са свістам дыхала. Вялікае цела зрэдку ўздрыгвала. Ледзь Вера паспела прыгатавацца, як пачаўся апарос. Разам з Мар'яй яны адсадзілі васьмярых парасят у загадзя падрыхтаваную скрыню. А калі падсадзілі пакарміць, аказалася, што саскі ў свінні пустыя.

Вера разгубілася.

— Што-ж мне з вамі рабіць?

Але нельга было марудзіць.

— Ты паглядзі тут, а я ўмомант, — папрасіла Вера сяброўку і пабегла дамоў.

Яна хутка вярнулася і на вачах у здзіўленай Мар'і дастала з сумкі соску, бутэльку і два гладышы кіпчонога малака.

— Думаеш сама выпаіць?

Вера моўчкі кінула галавой і наліла бутэльку.

Амаль тры тыдні яна не адыходзіла ад сваіх гадунцоў. Строга па гадзінах карміла з соскі. Парасяты адчувалі сябе добра, развіваліся нармальна.

— Дзякуй, выручыла, — сказаў Усцін Фядотавіч. — А казалася не спраўлюся... Больш-бы мне такіх кемных ды спрытных.

Але больш усякай пахвалы дзяўчыну радавала ўсведамленне сумленна выкананага абавязку. За гэтыя цяжкія дні яна паспела палюбіць работу на ферме. Тут было дзе паказаць і кемнасць, і настойлівасць, і ўменне.

Калектыў свінарака падабраўся дружны. І Тамара Рудзікава, і Мар'я Ляшнеўская, і Вольга Трэцьякова, і Вера Палікарпава заўсёды былі гатовы дапамагчы адна другой, выручыць з бяды. Разлад уносіла толькі Рая Цянькова — то праспіць пасля вечарыні, то зусім не прыйдзе на ферму, то свіней не дагледзіць. Сяброўкі не раз яе дакаралі, але нічога ёй не ішло на карысць. Калі-ж па недагляду Цяньковай прапала адразу чацвёрта парасят, жанчыны абурыліся і аднадушна патрабавалі зняць яе з работы. Парадак быў адноўлены.

У тыя гады праца на ферме давалася нялёгка. Ваду качалі з калонкі. Кухня была далёка ад свінарніка. Пакуль корм рыхтуеш ды цягаеш, нібы і стомленасці не чуеш, а ўвечары і рукі і плечы ныюць, заснуць не даюць. І плата ўсім аднолькавая — 37 працадзён у месяц. Недарма многія калгаснікі недалюблівалі работу на ферме. Але Вера над імі пасмейвалася. Дзяўчына гарача палюбіла сваю прафесію і, можа быць, іменна таму, што патрабавала яна вялікіх затрат працы і энергіі, таму што не было калі сумаваць.

Ішлі гады. Калгас развіваўся, багацеў. У мінулым годзе, напрыклад, атрымаў звыш мільёна рублёў прыбытку. Толькі фермы далі больш 350 тыс. рублёў.

Не пазнаць цяпер жывёлагадоўчы гарадок. Амаль на сто метраў працягнулася новая абора. У тыпавым свінарніку цэментаваная падлога са стокамі, прасторныя чыстыя станкі, зашклёныя акенцы. Цяпер жанчынам не трэба хадзіць па ваду. Яна сама прыйшла сюды. Павернеш кран — і моцны празрысты струмень ударыць у вядро. Механізаваная кормакухня амаль ля самага ўваходу. Вечарамі ў абодва свінарнікі, на дварэ ярка ўспыхвае электрычнасць. Густы змрок палахліва забіваецца ў далёкія куткі.

Культурна і весела жывуць і працуюць жывёлаводы, удасканальваюць майстэрства, расшыраюць веды.

Вера Палікарпава лепш іншых ведае, што ўсё гэта заваявана ўпартай працай, што праца прынясе ім новыя выдатныя дасягненні. І хіба можна, усёй душой адчуўшы гэта, працаваць з халадком!

Прафесія свінаркі патрабуе няспыннага ўдасканалення. Ужо некалькі год Вера займаецца на зоатэхнічных курсах, вывучае вопыт перадавых свінарака краіны. У гэтым дапамагаюць ёй і зоатэхнік, і загадчык фермы, і сяброўкі.

У халодным зімовым небе яшчэ гараць яркія зоркі, над дамамі толькі-толькі заклубіліся першыя дымкі, а Вера ўжо спяшаецца на ферму. А шостае гадзіне раніцы станкі пачышчаны, а сёмай свінні пакармлены, а восьмай выведзены на прагулку. А дванацатай і сёмай вечара зноў кармленне, чыстка станкоў і кармушак.

У перыяд апаросаў правяраюцца якасці сапраўднай свінаркі. Яна абавязана ўсё прадумаць, прадугледзець, не ўпусціць з-пад увагі ніводнай дробязі.

Палікарпава добра ведае, што паросная свіння патрабуе асаблівага догляду: і рацыён не шкодзіць умацніць, і даць мінеральную падкормку, і прасачыць, каб ніхто незнарок не зачапіў, не ўдарыў, дні за тры да апаросу прамасажываць вымя.

Маленькіх парасят Вера адсаткавае ў скрыню (пасля апаросу свіння слабая, можа нялоўка легчы і прыду-

шыць малых). Праз поўгадзіны пачынаецца першае кармленне. І гэта не простая справа. Трэба размеркаваць парасят так, каб мацнейшыя аказаліся ззаду, а слабейшыя былі ля прэдных саскоў, дзе больш малака. Парасяты хутка прывыкаюць да «парадку» і самі займаюць свае месцы.

Бывае і так, што з'явіцца на свет 18—19 парасят, а саскоў у свінні ўсяго 10—14. Што рабіць? Прыходзіцца разбіваць «малых» на «дзве змены». Затое як радуецца свінарка, калі ўвесь прыплод удаецца зберагчы ад хвароб, вырасціць здравым і моцным!

У Веры Карпаўны за шэсць год работы на ферме не было падзяжу. Летась яна ў сярэднім атрымала па 19 парасят ад кожнай свінаматкі. Колькі бяссонных начэй, напружаных намаганняў скрыта за гэтай лічбай! Колькі карысці прынесла краіне сумленная праца маладой свінаркі!

Вера Палікарпава двойчы была ўдзельніцай абласных сельскагаспадарчых выставак. А ў жніўні мінулага года дэманстравала свае дасягненні ў Маскве. З вялікай радасцю ехала яна ў сталіцу, каб не толькі далажыць аб сваіх поспехах, але і набыць ва ўсенародным універсітэце новыя каштоўныя веды.

Цёплым жнівеньскім вечарам Вера вышла на Чырвоную плошчу і спынілася ў захапленні. Перад ёю былі старажытныя сцены і велічныя вежы Крэмля. Каля Маўзалея застылі строгія фігуры вартавых. Над Масквой ззяла зарава агнёў. Дзесьці ля самых зорак свяціліся вокны высотных будынкаў. Каля Веры слізгалі па асфальце легкавыя машыны. Па тратуары бясконцай чарадою ішлі людзі.

І ў гэты момант пад яркімі рубінавымі зорамі Крэмля Вера Палікарпава з асаблівай сілай адчула ўсю веліч сваёй краіны, дзе простым сумленным працаўнікам адкрыты ўсе шляхі-дарогі.

Глыбока і вольна ўздыхнула яна, яшчэ раз доўгім позіркам акінула Крэмль і пайшла да станцыі «Метро».

Нядаўна працоўныя Аршанскага раёна аказалі Веры Карпаўне Палікарпавай вялікі гонар, абраўшы яе дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

Вера Карпаўна зробіць усё для таго, каб з гонарам апраўдаць давер'е народа.

Н. ПЯТНІЦКІ.

Калгас «Комінтэрн»
Аршанскага раёна

Даярка калгаса «Чырвоны Кастрычнік» Берастовіцкага раёна Гродзенскай вобласці Вольга Нікан (злева) слухае расказ даяркі калгаса «Накотне» Дабельскага раёна Латвійскай ССР Глафіры Крэйя аб вопыце атрымання высокіх надояў малака.

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА)

БУРАКАВОДЫ

СОНЕЧНЫМ кастрычніцкім ранкам звяно Юзэфы Комар канчала ўборку цукровых буракоў. Адны капалі каранеплоды, другія ачышчалі на машыне пажоўклае бацвінне. Вялікі кузаў грузавіка хутка напаўняўся буйнымі і гладкімі, нібы спецыяльна падбранымі, буракамі.

— Ну, жанчынкі, — разагнуўшыся, сказала звеннявая, — здаецца скончылі.

Паправіўшы з'ехаўшую хустку і выцершы ўспацелы лоб, яна радасна агледзела шырокі ўчастак:

— Першымі мы правялі сяўбу, першымі ўборку закончылі.

Яна дастала з кішэні скамечаны кавалак паперы, невялікі аловак і, уважліва ўглядаючыся ў лічбы, дадала:

— Працавалі мы слаўна. З сённяшнім грузавіком у нас на гектары атрымліваецца па 394 цэнтнеры буракоў. На 94 цэнтнеры больш, чым у мінулым годзе.

— Хто дбае, той і мае, — праўляючы пасму валасоў, дадала калгасніца Вольга Рамейка. — Працавалі добра — і вынікі доб-

рыя. Ёсць на што глянуць і нават пахваліцца.

— Ну, Юзэфа Францаўна, вязі рэштку. Загаварыліся тут, быццам усю работу скончылі. А гляньце, якія абшары бульбы нас яшчэ чакаюць, — прапанавала Наталля Парфёнава, якая стаяла побач.

Звеннявая хутка села ў кабінку да шафёра, і машына павольна рушыла, пакідаючы глыбокі след на пульхай глебе. Звеннявая глядзе-ла, як калгаснікі ўкладвалі на вазы пажоўклае бацвінне, і ў памяці яе ўсплылі дэталі настойлівай пра-цы.

Восенню 1953 года яе ў чацвёрты раз вызначылі звеннявой.

— Глядзі-ж, Юзэфа Францаўна, — папярэджвалі члены праўлення, — дапамагай іншым звенням, бо сёлета ў нас шмат новых звеннявых, а практыкі ў іх няма.

Хутка на адведзеным для яе звяна ўчастку закіпела работа. Жанчыны вывозілі на поле гной, разбівалі яго і тут-жа заворвалі.

Участак знаходзіўся каля бойкай дарогі, і не толькі сёй-той са сваіх, але і суседнія калгаснікі, праязджаючы міма, смяяліся:

— І хто-ж дазволіў такое марнатраўства! Дзе-ж гэта бачана, каб восенню заворваць гной? Кожны па-свойму з глузду сходзіць.

Але члены звяна не зважалі на кпіны. Усю зіму вывучалі агра-тэхніку цукровых буракоў. Звеннявая, сабраўшы членаў звяна, чытала ім многія брашуркі пра вопыт перадавых буракаводаў краіны.

— Ты, Юзэфа, ужо з'ела зубы на гэтых бураках, не горш агранома ведаеш, як іх вырошчваць, а ўсё лазіш па кніжках. Ці не думаеш стаць акадэмікам?..

— Запас ведаў бяды не чыніць, — жартам адказвала звеннявая.

Прыйшла вясна, капрызная, няўстойлівая. Члены звяна падыскавалі ўчастак, вывезлі і зааралі другую палову гною, а па паверхні рассыпалі азоцістыя ўгнаенні па 1 цэнтнеру на гектар.

— Глядзіце, што ў нас выходзіць, — сабраўшы каля сябе жанчын, вучыла звеннявая. — Гной з восені добра перапрэў, разлажыўся і апынуўся на паверхні глебы. Разам з мінеральнымі ўгнаеннямі ён будзе станоўча ўздзейнічаць на расліны ў пачатку іх росту, калі надвор'е не заўсёды бывае цёплым. Другая-ж норма ўгнаенняў, якую мы ўнеслі цяпер, разлічана на той час, калі карэнне глыбока пранікне ў глебу.

Члены звяна верылі звеннявой і часта дзівіліся, адкуль у яе столькі кемлівасці, вынаходлівасці, майстэрства.

У пачатку трэцяй дэкады красавіка пачалі сяўбу. Было холадна, ішоў ліпкі снег, але звеннявая адчувала подых вясны і не хацела пазніцца.

Зноў пачаліся напады:

— Куды-ж гэта жанчыны спяшаюць? Яшчэ холадна, снег ідзе, а яны сеяць уздумалі. Загубяць ураджай.

Але хутка надышлі цёплыя дні. На шырокай плантацыі звяна Комар першымі з'явіліся роўныя і дружныя ўсходы. Цяпер тут кожны дзень можна было бачыць чле-

наў звяна. Яны пульхнілі глебу, знішчалі пустазелле. Увесь участак пакрыўся стройнымі цёмназялёнымі радкамі, якімі падоўгу любаваліся прахожыя. Буракаводы з суседніх калгасаў заходзілі на плантацыю, каб пагутарыць са звеннявой, з членамі яе звяна, павучыцца майстэрству вырошчвання высокіх ураджаяў.

Юзэфа Францаўна Комар

У пачатку лета звеннявая пабывала ў знатных буракаводаў брацкай Украіны. Усё новае, перадавое запісала, захавала ў сваёй памяці.

На другі-ж дзень пасля прыезду яна сабрала звяно для рыхлення пасеваў. Сюды прыйшлі амаль усе члены суседняга звяна Анастасіі Мядзведскай, з якім Юзэфа Комар спаборнічала, члены маладзёжнага звяна Мар'і Фядзюк. Бачачы на ўчастку поўны парадак, яны дзівіліся, што звяно праводзіць рыхленне.

— Не дзівіцеся, — павучала звеннявая. — Буракаводы Украіны праводзяць па 6 — 7 рыхленняў, таму і ўраджай маюць высокі. Чаму нам так не рабіць? Буракі любяць пульхную глебу. У яе лепш паступае паветра, лепш затрымліваецца вільгаць. Да таго-ж у нас не хапіла мінеральных угнаенняў. Не знізіць ураджай мы зможам толькі стараннай апрацоўкай глебы, добрым доглядам раслін.

Параду Юзэфы Францаўны выкарысталі многія буракаводы.

Мар'я Фядзюк, якая ўпершыню ўзялася вырошчваць цукровыя буракі, прыйдзе, бывала, і падоўгу прыглядаецца да работы. Бурака-

воды часам уколюць яе дасціпнай рэплікай:

— І хто за цябе, Мар'я, працуе? Відаць, каханак праполвае пасевы.

Дзяўчына, бывала, нічога не адкажа, а, вярнуўшыся да свайго звяна, хутка нагоніць упушчанае.

За лета звяно Юзэфы Комар не менш сямі раз рыхліла і палала пасевы. Пройдзе дожджык — і назаўтра ўсе жанчыны ў полі, старанна ўспульхняюць глебу.

У канцы верасня звяно пачало ўборку. З кожнай аўтамашынай сыравіны адпраўлялася ў дарогу і сама звеннявая.

На прыёмачным пункце прынялі буракі першым гатункам. Яны мелі высокую цукровасць.

Звяно Юзэфы Францаўны дабілася самага высокага ў раёне ўраджаю. З кожнага гектара, замацаванага за звяном, атрымана па 394 цэнтнеры буракоў. Падлічана, што са зданай звяном сыравіны з 5,5 гектара будзе выраблена 2400 пудоў цукру.

А што чуваць у іншых звеннях?

Звенні Мар'і Фядзюк і Анастасіі Мядзведскай атрымалі па 320 цэнтнераў буракоў з гектара. Па калгасу з усёй плошчы ў 44 гектары атрымана ў сярэднім па 238 цэнтнераў.

У 1955 годзе калгас імя Ракасоўскага будзе ўдзельнікам Усеаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. І гэта высокае права заваявалі жанчыны.

Ад буракаводства калгас атрымаў 220 тысяч рублёў наяўнымі грашыма і 12,5 тоны цукру. Знатная звеннявая асабіста атрымала на працадні 9 пудоў цукру.

Слава аб знатных жанчынах буракаводах разнеслася далёка па вобласці. Па прыкладу перадавых хлебарабаў рэспублікі яны ўключаюцца ў сацыялістычнае спаборніцтва за высокі ўраджай. Звяно Юзэфы Комар абавязалася атрымаць у 1955 годзе па 550 цэнтнераў цукровых буракоў з гектара, звяно Мар'і Фядзюк — па 400. Іх прыкладу следуюць усе буракаводы.

Зараз у калгасе разгарнулася ўпартая барацьба за высокі ўраджай.

— Мы ад усёй душы рады, — гаворыць Юзэфа Францаўна, — што далі роднай краіне шмат каштоўнай сыравіны. У 1955 годзе мы даб'ёмся яшчэ вышэйшых паказчыкаў.

Словы знатнай звеннявой — дэпутата Вярхоўнага Савета БССР і членаў яе звяна ніколі не разыходзіліся са справай.

Ф. СТАНШЭУСКІ

Калгас імя Ракасоўскага
Шчучынскі раён
Гродзенскай вобласці.

Літвы і насцянак

3 аповесці «Сержа»

Тыя, хто чытаў маю аповесць «Ясны бераг», успомняць, магчыма, маленькага Сержу з гэтай кніжкі. Пра гэтага самага хлопчыка я заканчваю асобную аповесць.

Маці Сержы вышла замуж за Карасцелёва, Сержа прывязаў да айчыма сыноўняй прыхільнасцю, хоць слова «тата» ў іх не прывіваецца, — па ранейшай звычцы Сержа называе айчыма: «Карасцелёў».

У Сержы вялікае гора, першае сапраўднае гора ў жыцці: сям'я пераязджае ў Халмагоры, а Сержу пакідаюць на няпэўны час, бо ён не паправіўся пасля хваробы. Сержа прыгнечаны хуткай разлукай і тым, што яго пакідаюць.

З гэтага дня ён стаў ціхі і сур'ёзны. Амаль не пытаў: «чаму?» Часта адсабляўся, садзіўся з нагамі на цёці-Пашыну канапу і шаптаў нешта. У дзіцячых гульнях на вуліцы ўдзельнічаў вяла: ды яго і выпускалі рэдка: восень зацягнулася — сырая, гнілая; лёдзё ён пабегае па вуліцы, як пачынаецца гарачка і ўспухаюць залозкі на шыі. І што за радасць бегаць па гразі ў цяжкіх гумавых ботах.

Больш ён сядзеў дома, з завязаным горлам, сумны. Ажыўляўся толькі, калі Карасцелёў з ім размаўляў і гуляў; тады па-ранейшаму звiнеў яго голас і вочы ззялі.

Але Карасцелёў не мог быць з ім падоўгу. Удзень ён ішоў здаваць справы (так ён гаварыў цяпер: «Ну, я пайшоў здаваць справы Аверкіеву»), а дома яго адрывалі ад Сержы то мама, то тэлефон. Сержа забіраўся ў свой куток і гуляў з малпай, якую падараваў Карасцелёў.

* * *

Прышлі незнаёмыя дзядзькі, пассоўвалі з месц мэблю ў сталовай і ў маміным пакоі і запакавалі ў рагожу. І ў пакоях стала брыдка і непрыкаяна. Толькі цёці-Пашын пакой ды кухня, дзе цёця Паша была гаспадыняй, былі астраўкамі сярод гэтай сумнай агіднасці.

Увечары дзядзькі пайшлі. Усе, стомленыя, ляглі спаць. І Лёня заснуў, адкрычаўшы, колькі яму патрабавалася крычаць вечаарамі. Карасцелёў адзіён сядзеў у сталовай, прымасціўшыся ля стала, абшытага рагожай, і пісаў. Раптам ён уздрыгнуў, пачуўшы ўздых за спіной. Ён хутка азірнуўся — за ім стаяў Сержа ў доўгай кашулі, босы і з завязаным горлам.

— Ты што?! — шэптам спытаў Карасцелёў і ўстаў.

— Карасцелёў! — сказаў Сержа. — Дарагі мой, мілы, я цябе прашу, ну, калі ласка, вазьмі мяне таксама!

І ён цяжка зарыдаў, стараючыся стрымлівацца, каб не разбудзіць спячых побач.

— Што ты, брат, робіш! — сказаў Карасцелёў, беручы яго на рукі. — Сказана-ж — босаму нельга, падлога халодная... Сам-жа ведаеш, ну? Зноў будзе тэмпература... Ну, хопіць, хопіць. Мы-ж дамовіліся: пажывеш тут зіму, паправішся, а вясной або, магчыма, летам я за табой прыеду і забяру цябе, — і ўсе зноў будзем разам...

Так, а калі ён да лета не паправіцца? Так, а ці лёгкая справа — пражыць зіму? Зіма — гэта так доўга, так бясконца... І як перанесці, што яны паедуць, а ён не?..

— Я хачу ў Халмагоры! — прарыдаў ён.

— Што-ж зробіш! — сказаў Карасцелёў. — Вось бачыш, брат, ногі ўжо замерзлі... Падолам Сержынай кашулі ён прыкрыў яму ногі; мацней прытуліў да сябе худзенькае цела, якое калацілася ад рыданняў. — Што-ж тут зробіш, калі так склаліся справы. Мы там яшчэ невядома як уладзімся. Ты будзеш хварэць — на каго мы цябе хворага будзем пакідаць?

— Я больш не буду хварэць!

— Вядома, не будзеш, але зараз ты яшчэ крышку хворы, доктар не дазваляе цябе везці.

«Пракляты доктар! — падумаў Сержа. — Гэта ён вінаваты!»

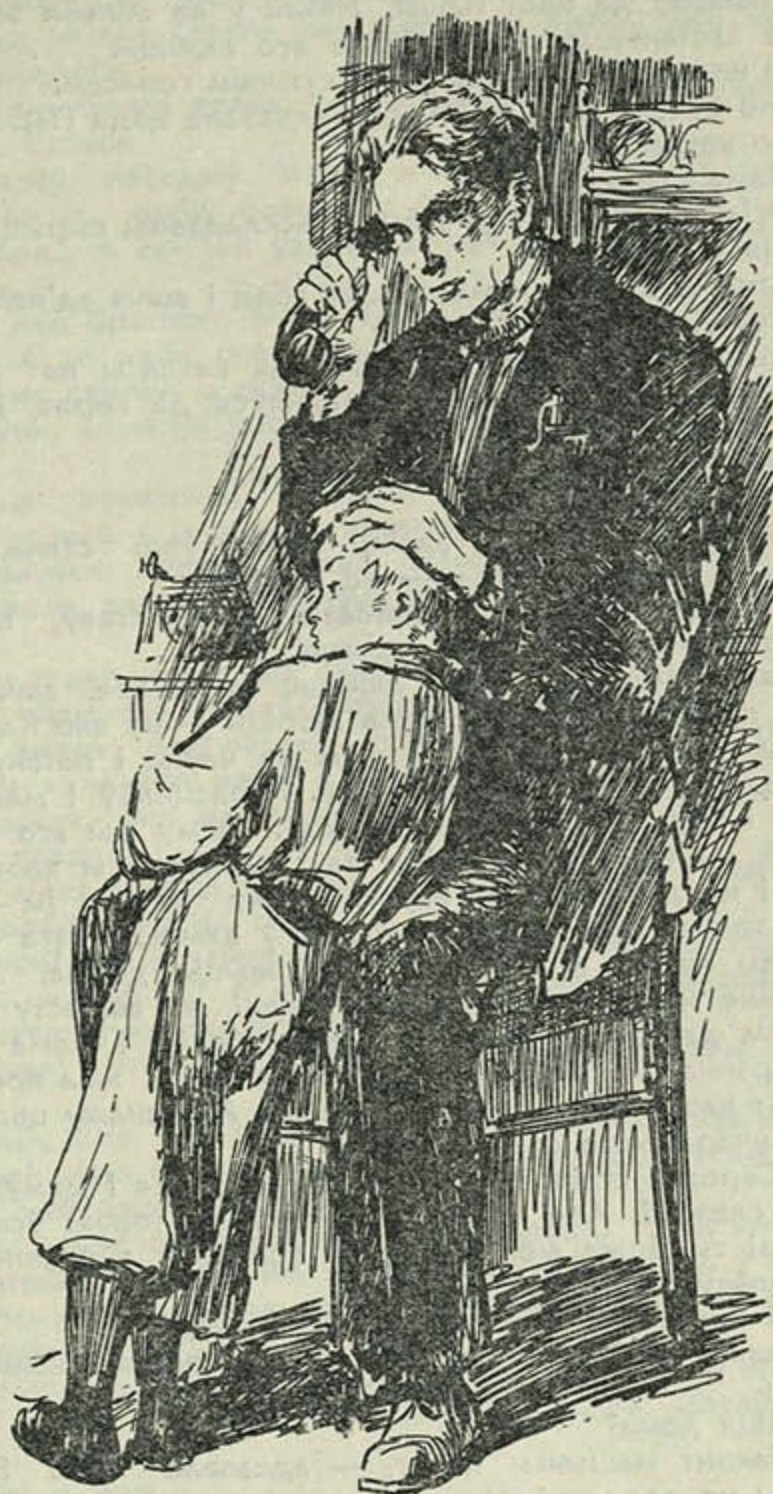
— А як толькі паправішся, я па цябе прыеду.

— Ты не маніш? — у тузе і сумненні спытаў Сержа і ахапіў рукой яго шыю.

— Я табе, брат, яшчэ не маніў.

«Праўда, не маніў, — падумаў Сержа, — але наогул часам ён маніць, усе яны часам маняць... Раптам ён цяпер і мне зманіў?»

— Глядзі-ка! Снег пайшоў! — сказаў Карасцелёў, пады-

ходзячы з ім да акна. Вялікія белыя камякі ляцелі за акном і, распластваючыся, на момант прыліпалі да шкла.

Сержа заглядзеўся на іх. Ён стаміўся, ён заціхаў, прытуліўшыся распаленай ад слёз шчакой да твару Карасцелёва.

— Вось і зіма! Зноў будзеш шмат гуляць, катацца на санках, — час і пройдзе неўзабачку...

— Ведаеш, што? — сказаў Сержа з сумным клопатам. — У мяне вельмі дрэнная на санках вяроўка, ты прывяжы новую.

— Ёсць. Абавязкова прывяжу. А ты, брат, дай мне абяцанне: больш не плакаць, добра? І табе шкодна, і мама хвалюецца, і наогул не заняткі для мужчыны. Не люблю я гэтага... Абядай, што не будзеш плакаць.

— Ага, — сказаў Сержа.

— Абяцаеш? Цвёрда?

— Ага...

— Ну, глядзі. Спадзяюся на тваё мужчынскае слова.

Ён панёс знямоглага, пацяжэўшага Сержу ў цёці-Пашыны пакой, паклаў у ложак і накрыў коўдрай. Сержа працягла, перарывіста ўздыхнуў і заснуў зараз-жа. Карасцелёў пастаяў, паглядзеў на яго. У святле, якое падала са сталовай, Сержын твар здаваўся ненатуральна бледным, змучаным... Карасцелёў адварнуўся і вышаў на дыбачках.

* * *

Надышоў дзень ад'езду.

Хмурны дзень без сонца, без марозу. Снег на зямлі за ноч растаяў, ляжаў толькі на дахах тонкім пластам. Шэрае неба. Лужы. Якія там санкі: агідна нават выйсці на двор.

А Карасцелёў усё-такі прывязаў да санак новую вяроўку — Сержа ўстаў, а вяроўка ўжо прывязана.

А сам пабег ужо кудысьці. Напэўна, здаваць справы.

Мама сядзела і карміла грудзьмі Лёню. Усё яна яго корміць, усё корміць... Усміхаючыся, яна сказала Сержы:

— Глядзі, які ў яго пацешны носік.

Сержа паглядзеў: носік як носік. «Ёй таму падабаецца яго носік, — падумаў Сержа, — што яна яго любіць. Раней яна любіла мяне, а цяпер любіць яго. Яго яна бярэ, а мяне кідае тут. Ёй, напэўна, падабаецца, што ў яго не бывае тэмпературы і не апухаюць залозкі».

І ён пайшоў да цёці Пашы. Няхай у яе мільён забабонаў, але яна застанецца з ім і будзе яго любіць.

— Ты што робіш? — спытаў ён сумным голасам.

— Не бачыш хіба, — слухна адказала цёця Паша, — што я раблю катлеты?

— Чаму столькі многа?

Па ўсім кухонным стала былі раскладзены сырыя катлеты, укачаныя ў сухарах.

— Таму што трэба нам усім на абед і яшчэ ад'язджаючым на дарожку.

Значыць, ужо хутка, калі робяць катлеты на дарожку. Сержа праглынуў камяк, які падняўся да горла, і спытаў:

— Яны хутка паедуць?

— Яшчэ не вельмі хутка. Увечары.

— Праз колькі гадзін?

— Яшчэ праз многа гадзін. Цёмна ўжо стане, тады і паедуць. А пакуль светла — не паедуць.

Яна працягвала ляпіць катлеты, а ён стаяў, паклаўшы падбародак на край стала, і думаў:

«Лук'яныч таксама мяне любіць, а будзе яшчэ больш любіць, проста страшэнна будзе любіць — на зло Карасцелёву і маме. Я паеду з Лук'янычам на чайне і патану. Мяне закапаюць у зямлю, як прабабку. Карасцелёў і мама даюцца і будуць плакаць і скажуць: чаму мы яго не ўзялі з сабой, ён быў такі развіты, такі паслухмяны хлопчык, не плакаў і не дзейнічаў на нервы, Лёня перад ім — тфу. — Не, не трэба, каб мяне закопвалі ў зямлю, гэта страшна: ляжы там адзін... Мы тут будзем жыць добра, Лук'яныч будзе мне насіць яблыкі і шакаладкі, я вырасту і стану капітанам далёкага плавання, а Карасцелёў і мама будуць жыць дрэнна, і вось у адзін цудоўны дзень яны прыйдуць і скажуць: дазвольце дровы папілаваць. А я скажу цёці Пашы: дай ім учарашняга супу...»

Тут Сержа стала так шкода Карасцелёва і маму, што ён заліўся слязмі. Але цёця Паша паспела толькі ўсклікнуць: «Госпадзі ты божа мой!» — як ён успомніў абяцанне, данае Карасцелёву, і сказаў спалохана:

— Я больш не буду! Я больш не буду!

Увайшла бабка Наста са сваёй чорнай кашолкай і спытала:

— Міця дома?

— Наконт машыны пабег, — адказала цёця Паша. — Аверкіеў не дае, такі хам.

— Чаму-ж ён хам, — сказала бабка Наста. — Самому ў гаспадарцы машына патрэбна. Па-першае. А па-другое, ён жа даў грузавік. З рэчамі — чаго лепш.

— Рэчы — вядома, — сказала цёця Паша, — а Мар'яшы з дзіцем у легкавой зручней.

— Разбалаваліся занадта, — сказала бабка Наста. — Мы дзяцей ні на легкавых, ні на грузавых не вазілі, а выгадалі. Сядзе з дзіцем у кабінку, і добра. А вы, калі ласка, таварыша Аверкіева так не абзывайце, ён член партыі.

І Лук'яныч прыйшоў, хоць яму яшчэ было рана, звычайна ён прыходзіў значна пазней. І пачаў скардзіцца бабцы Насце на Карасцелёва і маму:

— Я ні на што не прэтэндую. Тут усё — яе. Бацькоўская спадчына. Але хто яе выхаваў? Мы з Пашанькай! І дзіця пакідае — каму? Нам з Пашанькай!

«Гэта ён пра мяне, што я дзіця, — падумаў Сержа. — Якое-ж я дзіця? Дзеці — Лёня і маленькі Віктар, а я не дзіця».

— Перастань, ахвота табе! — сказала цёця Паша. — Няхай бяруць, калі ім трэба.

— Не, Пашанька, дазволь... Настасья Петроўна! Я, вядома, ім ні слова не сказаў! Я разумею іх становішча: маладыя, абсталююцца трэба, тое, сёе... Але! Яны-ж маглі праявіць чуткасць! Маглі-ж яны спытаць: а вам што трэба! Вы ведаеце, — таямніча спытаў Лук'яныч, нахіляючыся да бабкі Насты, — колькі яны нам крэслаў пакінулі? Адгадайце! На траіх — яна, я і ён? А ну, адгадайце!

І паколькі бабка Наста глядзела бессэнсоўна і не магла адгадаць, Лук'яныч сам ёй сказаў:

— Тры крэслы! Тыя, што ў нас у пакоі! А з сабой вязуць — восем! Восем!!! А яна-ж нам была за родную дачку! Нам-жа сорамна перад людзьмі! Павінна-ж у іх быць камуністычная свядомасць!

— Ды пакінь ты! — сказала цёця Паша. — Няўжо мы крэслаў не купім?

Сержа слухаў, павольна моргаючы. Спачатку Карасцелёў абвінавачваў Лук'яныча ў нядобрых учынках. Цяпер Лук'яныч абвінавачвае маму і Карасцелёва. Усё гэта вельмі цяжка і патрабуе глыбокага роздуму. Няўжо ўсе яны ў чымсьці вінаваты! А чаму для трох чалавек трох крэслаў мала?

Зараз не было калі аб гэтым думаць: ён быў паглынуты

чаканнем удару, які яму прадбачыцца. Усё ў ім нібы сабралася і напружылася, каб вытрымаць гэты ўдар. Дрэннымя яны ці добрыя, але яны хутка паедуць, кінуўшы яго. А ён іх любіць.

— Што гэта Міця нядзе, — сказала бабка Наста, — я развітацца хацела.

— Вы хіба праводзіць не паедзеце? — спытала цёця Паша.

— У мяне канферэнцыя, — адказала бабка Наста і пайшла да мамы. І стала ціха. А за акном яшчэ пашарэла, і зноў пайшоў снег рэдкімі камамі.

— А цяпер колькі засталася гадзін? — спытаў Сержа.

— Цяпер крышку менш, — адказала цёця Паша, — але ўсё-такі яшчэ даволі.

Увайшла мама.

— Проста смешна, — сказала яна, хвалючыся. — З-за старога барахла — цэлая гісторыя. Мы ўсё пакінем, калі ласка. Нам з Міцем нічога не трэба.

— А каму патрэбна барахло? — спытаў Лук'яныч. — Я хутчэй сабе набуду, каб ты ведала, чым вы з Міцем. Мне прыныць важны! Прын-цып! Твае адносіны мне важныя, вось што!

— Мае адносіны! — сказала мама. — Я вам давяраю Сержу! Якіх вы яшчэ хочаце адносін?

І яны доўга спрачаліся аб сваім дарослым, незразумелым і такім непатрэбным у гэты смутны дзень.

— Ох, не магу! — сказала мама. — Хоць-бы паехаць ужо хутчэй!

Сержу зрабілася ад гэтых слоў балюча-балюча. Ён пайшоў у сталовую. Бабка Наста стаяла ля акна і глядзела, як ідзе снег.

— Што-ж гэта Міця, — сказала яна, — няўжо не развітаемся, невядома-ж, ці ўбачу яго яшчэ.

«Яна таксама баіцца, — падумаў Сержа, — што яны ад'язджаюць назаўсёды і ніколі не прыйдуць».

І ён заўважыў, што ў сталавай ужо амаль сцямнела, хутка трэба запальваць лампу.

Лёня закрываў. Мама пабегла да яго з кухні, ледзь не натыкнулася на Сержу і сказала ласкава:

— Ты-б чым-небудзь забавіўся, Сержанька. А то туляешся і слухаеш бог ведае што.

Ён-бы і сам рад быў забавіцца і сумленна папрабаваў

заняцца спачатку малпай, потым кубікамі, але нічога не атрымалася: было нецікава і неяк усёроўна. Бразнулі ў кухні дзверы, затупалі ногі і пачуўся гучны голас Карасцелёва, які гаварыў:

— Давайце абедаль. Праз гадзіну машына прыйдзе!

— Выбегаў «Масквіча»? — спытала бабуля Наста. Ён адказаў:

— Ды не. Не даюць. Чорт з ім. Прыдзеца на грузавой.

Сержа па звычцы ўзрадаваўся было гэтаму голасу і хацеў ускочыць, але тут-жа падумаў: «Нічога гэтага хутка не будзе» і зноў узяўся бязмэтна перасоўваць кубікі па падлозе. Карасцелёў увайшоў, румяны ад снегу, паглядзеў на яго і спытаў вінавата:

— Ну як, Сержей?..

... Паабедалі на хуткую руку. Лук'яныч адмовіўся абедаль, замкнуўся ў сябе ў пакоі. Бабуля Наста пайшла. Зусім сцямнела. Карасцелёў звоніў па тэлефону і з кімсьці развітваўся. Сержа прытуліўся да яго каленяў і амаль не варушыўся, а Карасцелёў, размаўляючы, перабіраў яго валасы сваімі доўгімі пальцамі...

Увайшоў шафёр Цімохін і спытаў:

— Ну як, гатовы? Дайце лапату снег расчысціць, а то вароты не адчыніць.

Цёця Паша ўзяла ключ і пайшла з Цімохіным адчыняць вароты. Мама схпіла Лёню і пачала мітусліва закручваць яго ў ватную коўдру. Карасцелёў сказаў:

— Не спяшайся. Ён упарыцца. Паспееш.

Разам з Цімохіным ён пачаў выносіць запакаваныя рэчы. Дзверы раз-по-раз адчыняліся, у пакоі найшоў холад. Цімохін і Карасцелёў уваходзілі, на ботах у іх быў снег, яны не абціралі ног, і цёця Паша не зрабіла ім заўвагі, — яна разумела, што цяпер ужо і ногі абціраць не дарэчы! Па падлозе расцякаліся лужы, яна стала мокрай і бруднай. Пахла снегам, рагожай, тытунём і псінай ад Цімохінскага кажуха. Лук'яныч вышаў у сталовую і стаяў — рукі ў кішэнях, паказваючы, што ён-бы дапамог насіць рэчы, але яго пакрыўдзілі. Цёця Паша бегала за Цімохіным і Карасцелёвым і давала ім парад. Мама, з Лёнем на руках, падышла да Сержы, адной рукой абняла яго галаву і прытуліла да сябе; ён адхіліўся: навошта яна яго абнімае, калі яна хоча хутчэй паехаць ад яго.

Вось усё вынесена: і мэбля, і чамаданы, і сумкі з ядой, і вузел з Лёнінымі пялёнкамі. Як пуста ў пакоях. Толькі валяюцца нейкія паперкі, ды ляжыць на баку пыльны пузырок ад лякарства і відаць, што дом стары, што фарба на падлозе аблезла, а захавалася толькі там, дзе стаялі тумбачка і камод.

— Выйдзі, стары, праводзіць! Нядобра! — злосна сказала Лук'янычу цёця Паша. Лук'яныч заморгаў, засоп і пачаў нацягваць паліто. Сержа страпнуўся і кінуўся да цёці Пашы з крыкам:

— Я таксама выйду праводзіць!

— А як-жа, як-жа! І ты, і ты! — супакойліва сказала цёця Паша і апранула яго. Мама і Карасцелёў таксама тым часам апрануліся. Карасцелёў падняў Сержу падпахі, моцна пацалаваў і сказаў рашуча:

— Да пабачэння, брат. Будзь здароў і памятай, аб чым мы дамовіліся.

Мама пачала цалаваць Сержу і заплакала.

— Сержанька! Скажы-ж мне «да пабачэння!»

— Да пабачэння, да пабачэння! — адазваўся ён паспешліва, задыхаючыся ад спешкі і хвалявання, і паглядзеў на Карасцелёва. І быў ўзнагароджаны — Карасцелёў сказаў:

— Ты ў мяне маладзец, Сержка.

Перацалаваўшыся, вышлі на ганак. Ішоў снег, усё было белае. Вароты былі расчынены насцеж. На сцяне хлява вісеў ліхтар са свечкай, ён свяціў, сняжынкі роіліся ў яго святле. Грузавік з рэчамі стаяў сярод двара. Цімохін закрываў рэчы брызентам. Вакол сабраўся народ: Толька, Ліда, Шурык і яшчэ ўсякія людзі, якія прыйшлі праводзіць Карасцелёва і маму. І ўсе яны — і ўсё навакол — здалася раптам Сержы чужым, нябачаным. Незнаёма гучэлі галасы. Чужы быў двор... Як быццам ніколі ён не бачыў гэтага хлява. Як быццам ніколі не гуляў з гэтымі дзецьмі. Як быццам ніколі

не катаў яго гэты самы дзядзька на гэтым самым грузавіку. Як быццам нічога свайго не было і не магло ўжо быць у яго, пакідаемага.

— Пагана будзе ехаць, — незнаёмым голасам сказаў Цімохін. — Слізка.

Карасцелёў пасадзіў маму з Лёнем у кабінку і захутаў шалем: ён іх любіў больш за ўсіх, ён клапаціўся, каб ім было добра... А сам ён узлез на грузавік і стаяў там вялікі, як помнік.

— Ты пад брызент, Міця! Пад брызент! — крычала цёця Паша. — А то цябе снегам засячэ!

Ён яе не слухаў, а сказаў:

— Сержей, адыйдзі ўбок. А то як-бы мы на цябе не наехалі.

Грузавік зачмыхаў. Цімохін палез у кабінку. Грузавік чмыхаў гучней і гучней, стараючыся скрануцца з месца... Вось скрануўся: падаўся назад, потым наперад і зноў назад. Зараз паедзе, вароты зачыняць, ліхтар пагасяць, і ўсё будзе скончана.

Сержа стаяў убаку пад снегам. Ён з усіх сіл памятаў пра сваё абяцанне і толькі зрэдку ўсхліпваў доўгімі, бязрадаснымі, амаль бязгучнымі ўсхліпамі. І адна адзіная сляза прасачылася на яго вейкі і заблішчэла ў святле ліхтара — сляза цяжкая, ужо не дзіцячая, а хлапецкая, горкая, едкая і гордая сляза...

І, не ў сілах больш тут быць, ён павярнуўся і пайшоў к дому, згорбіўшыся ад гора.

— Стой! — адчайна крыкнуў Карасцелёў і забарабаніў Цімохіну. — Сержей! А ну! Жыва! Збірайся! Паедзеш!

І ён скочыў на зямлю.

— Жыва! Што там? Барахлішка. Цацкі. У адзін момант. Ну?

— Міця, што ты! Міця, падумаў! Міця, ты звар'яцеў! — загаварылі цёця Паша і мама, якая выглянула з кабінкі. Ён адказаў узбуджана і злосна:

— Ды ну вас. Гэта што-ж, разумееце. Гэта вівісекцыя нейкая атрымліваецца. Вы як хочаце, я не магу. І ўсё.

— Госпадзі ты божа мой! Ён-жа там загіне! — крычала цёця Паша.

— Ідзіце вы, — сказаў Карасцелёў. — Я за яго адказваю, ясна? Ні чорта ён не загіне. Глупства ваша. Давай, давай, Сержка!

І пабег у дом.

Сержа спачатку анямеў на месцы: ён не паверыў, ён спалохаўся... Сэрца застукала так, што стук аддаваўся ў галаве... Потым Сержа кінуўся ў дом, абабег, задыхаючыся, пакоі, набягу схпіў малпу — і раптам страціў надзею, уявіўшы, што Карасцелёў напэўна перадумаў, мама і цёця Паша яго адгаварылі, — і кінуўся зноў туды да іх. Але Карасцелёў ужо бег яму насустрач, гаворачы: «Давай, давай!» Разам яны пачалі збіраць Сержыны рэчы. Цёця Паша і Лук'яныч дапамагалі. Лук'яныч складаў Сержын ложак і гаварыў:

— Міця, — за гэта ўсё табе дарую!

А Сержа ліхаманкава хапаў што траплялася са сваёй маёмасці і кідаў у скрыню, якую дала цёця Паша.

— Хутчэй! Хутчэй! — крычаў ён, пакуль цёця Паша яго захутвала. І, вырываючыся, шукаў вачыма Карасцелёва.

І вось ён узяў Сержу і запіхаў у кабінку, да мамы і Лёні, пад мамін шаль. Грузавік паехаў, і можна, нарэшце супакойцца.

У кабінку цесна: раз, два, тры, — чатыры чалавекі, ого! Вельмі пахне кажухом. Цімохін курыць. Сержа кашляе. Ён сядзіць, уціснуты паміж Цімохіным і мамай, шапка з'ехала яму на адно вока, шалік душыць шыю, і не відаць нічога, апрача акенца, за якім імчыцца снег, асветлены фарамі. Вельмі нязручна, але нам на гэта напляваць, мы едзем. Едзем усе разам, на нашай машыне, наш Цімохін нас вязе, а знадворку, над намі, едзе Карасцелёў, ён нас любіць, ён нас усіх прыязе ў Халмагоры. Госпадзі ты божа мой, мы едзем у Халмагоры, якое шчасце! Што там — невядома, але напэўна цудоўна, паколькі мы туды едзем! — Грозна гудзіць Цімохінская сірэна, і бліскучы снег імчыцца ў акенцы проста на Сержу.

ДАЛЕЙШЫХ ПО

ВЫСОКАЯ

Жыццерадаснае масацтва

З САПРАЎДНЫМ хваляваннем мы, работнікі мастацтва сталіцы, віталі ў дні дэкады прадстаўнікоў мастацтва Беларусі.

Мне, артысту, які за сваё сцэнічнае жыццё перайграў вялікую колькасць ролей камедыйнага плана, было асабліва цікава прысутнічаць іменна на спектаклях камедыйных. Камедыі-ж — сатырычныя, бытавыя, лірычныя — заўсёды любімы народам, заўсёды знаходзяць гарачы водгук у сэрцах глядачоў. З вялікай задаволенасцю глядзеў я спектакль Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа «Несцерка».

Танцавальная група хору пад кіраўніцтвам Г. І. Цітовіча на заключным канцэрце дэкады.

У аснове гэтага радаснага, сапраўды святочнага паказу ляжаць матэрыялы фальклорныя — беларускія народныя казкі, песні, добра апрацаваныя пісьменнікам В. Вольскім і ператвораныя ім у стройны твор драматургіі. Песа валодае адзіным сюжэтным ядром. У цэнтры — фігура любімага народнага героя, хітрага прастака Несцеркі. З ім якраз і адбываюцца ўсякія незвычайныя здарэнні, аб якіх весела апавядае пастаноўка (рэжысёр Н. Лойтэр).

Спектакль «Несцерка» — нагляднае сведчанне таго, як моцны ў мастацтве сапраўды народныя традыцыі, які жывыя струмень уносяць яны на сцэну.

У спектаклі закладзены і глыбокі соцыяльны сэнс, светлая народная вера ў перамогу праўды на зямлі, у неабходнасць змагацца за справядлівасць. І побач са смешнымі, неразумнымі і манернымі фігурамі паноў узнікаюць поўныя ўнутранага высокародства, душэўнай чыстаты вобразы простых людзей з народа — Несцеркі, беднай дзяўчыны Насці, яе жаніха Юрася...

І ўсе гэтыя характары з майстэрствам увасабляюць беларускія акцёры.

Ад усяго сэрца жадаем нашым сябрам-беларусам працягваць і развіваць усё тое лепшае, што ёсць у іх мастацтве, удасканалваць і далей сваё майстэрства.

— **М. ЖАРАЎ**,
народны артыст СССР.

На канцэртах дэкады я пазнаёмілася з цудоўным пеўчым мастацтвам высокаталенавітага беларускага народа. Вельмі вялікае ўражанне зрабіў на мяне Дзяржаўны беларускі народны хор пад кіраўніцтвам энтузіяста народнай музыкі Г. Цітовіча. Гэты выдатны калектыў, які спявае без дырыжора, дасканала выконвае народныя песні. Калі на эстрадзе выстройваецца харавы калектыў, адразу робіцца радасна на душы — да таго прыгожы маляўнічыя народныя касцюмы яго ўдзельнікаў. Вось хор заспяваў. Бадзёра, жыццерадасна гучыць песня «Прывітанне Маскве» кампазітара І. Яфімава. Яе змяняе жартоўная народная песня «Як пагнала бабулька курачак пасвіць», і слухач захоплены мастацкім майстэрствам беларускіх спевакоў, іх натуральнай прастотой, свабодай выканання.

Вельмі прыгожыя і народныя танцы, якія віртуозна выконваюцца харэаграфічнай групай гэтага выдатнага калектыву.

Спецыялісты лічаць, што шмат-

ПЕХАЎ, СЯБРЫ!

КУЛЬТУРА

галосыя спевы без музычнага суправаджэння з'яўляюцца вышэйшаю формай харавога мастацтва, якая патрабуе ад яго выканаўцаў незвычайнага майстэрства. Іменна так спявае Дзяржаўны хор Беларускай ССР, створаны і кіруемы шырока вядомым дырыжорам, знаўцам харавой культуры, народным артыстам СССР Р. Р. Шырмай. Лепшыя ўзоры класікі і народнай творчасці ярка гучаць у выкананні гэтага хору. Ён дасягнуў цудоўнай чыстаты гучання, вялікай эмацыянальнасці, тонкай нюансіроўкі. Нельга не захапляцца тым, як хор выканаў на заключным літаратурным вечары вельмі цяжкую песню «Разваліна вежы» С. Танеева, народную песню «Ой, рана на Івана» і інш.

Добра спявае беларускі народ, і Масква ўдзячна ўдзельнікам дэкады за тое, што яны пазнаёмілі гледачоў сталіцы са сваім радасным мастацтвам, якое знаходзіць натхненне ў невычэрпных крыніцах народнай творчасці.

Марына КУРЛЯНДСКАЯ,
кандыдат тэхнічных навук.

Шчырае дзякуй

Я К беларусу, які нарадзіўся і вырас на Віцебшчыне, мне асабліва радасна было даведацца аб тым, што ў сталіцы нашай Радзімы Маскве адбудзецца дэкада беларускага мастацтва і літаратуры.

З прывезенага ў Маскву беларускімі тэатрамі багатага і рознастайнага па характару рэпертуару мне асабліва хацелася паглядзець спектакль «Канстанцін Заслонаў», пастаўлены Беларускім дзяржаўным драматычным тэатрам імя Янкі Купалы. Тэма спектакля мяне цікавіла яшчэ і таму, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны мне давялося прыняць удзел у баях на тэрыторыі Беларусі.

З вялікай задаволенасцю глядзеў я, як у п'есе А. Маўзона ўва-

сабляецца вобраз гэтага мужнага барацьбіта за народнае шчасце. І трэба шчыра сказаць: спектакль зрабіў на мяне вялікае ўражанне. Гэта адчуў не толькі я, але і ўсе тыя, хто сядзеў у зале. Не выпадкова ігра акцёраў не раз перапынялася апладысмантамі.

Мне хочацца са старонак вашага часопіса выказаць сваю глыбокую ўдзячнасць таленавітаму калектыву тэатра імя Янкі Купалы за добры спектакль. Летам я пабываў на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы, дзе азнаёміўся з велізарнымі дасягненнямі беларускага народа ва ўздыме сельскай гаспадаркі. Цяпер, у дні дэкады, мы мелі шырокую магчымасць пераканацца і ў велізарных поспехах, дасягнутых беларускай культурай.

Я. СЕМАШКА,

выкладчык Маскоўскага металургічнага тэхнікума.

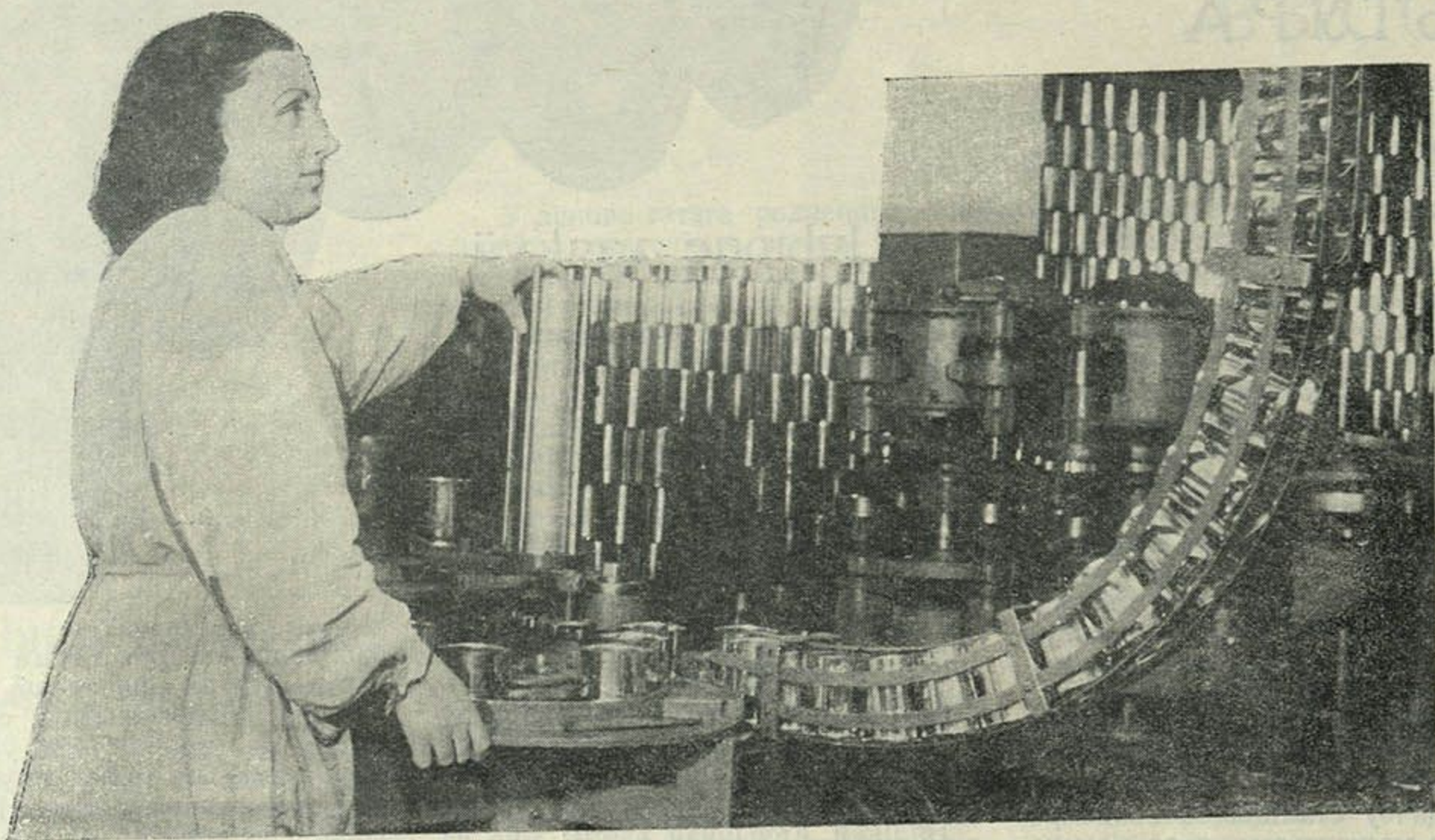
Спявае хор Мінскай музыкальнай школы-дзясяцігодкі — удзельнік дэкады.

Беларускі дзяржаўны хор пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Г. І. Цітовіча даў канцэрт у ДOME культуры г. Бронніцы для калгаснікаў Бронніцкага раёна. Выступленне хору было цёпла сустрэта гледачамі. На канцэрце прысутнічалі ўдзельнікі дэкады — беларускія празаікі і паэты. На здымку: загадчыца сельскага клуба калгаса «Ленінец» М. М. Бабуліна вітае ўдзельнікаў дэкады беларускага мастацтва і літаратуры.

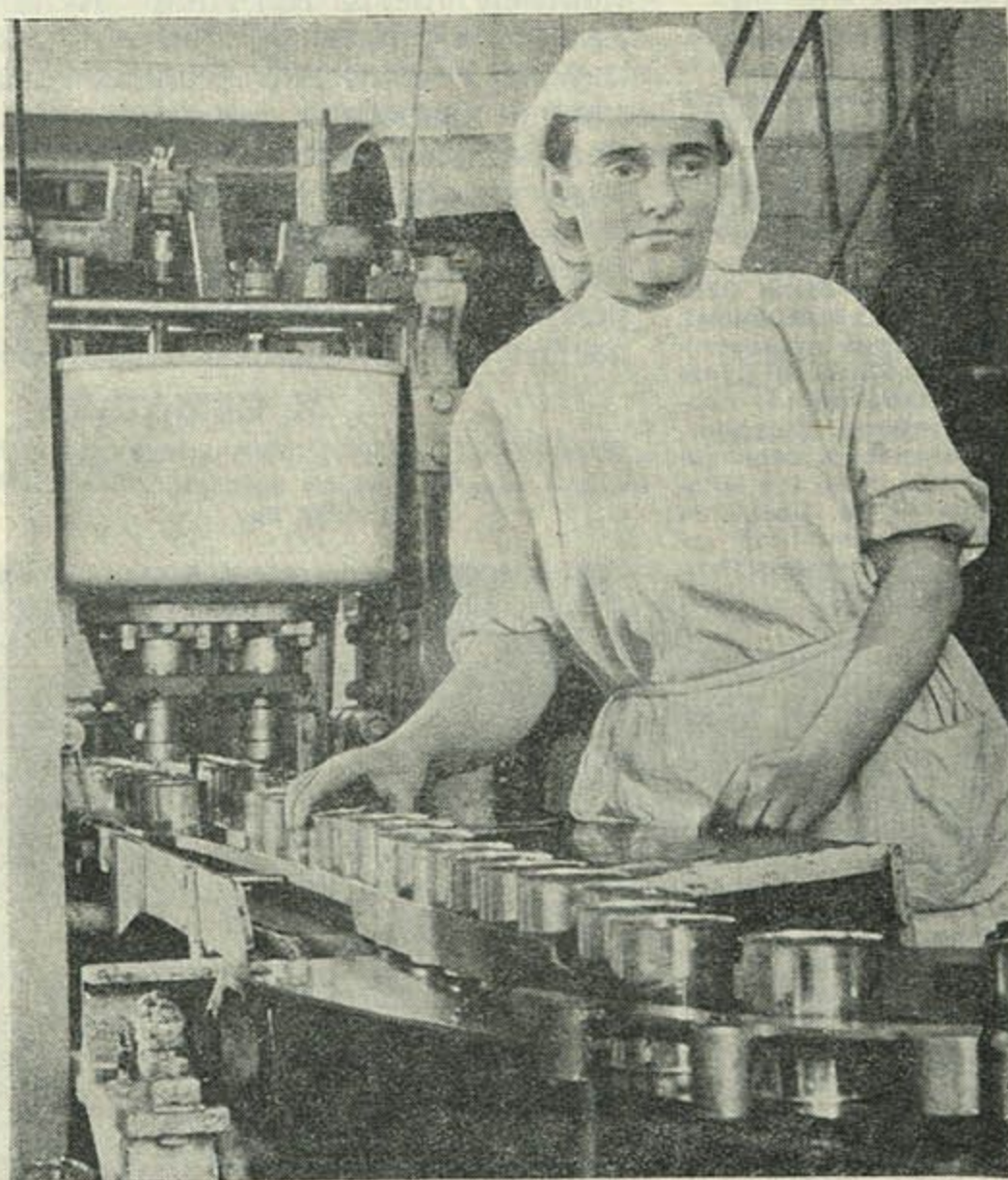

НА БЕРАЗЕ ДРУЦІ

Алена САЛАВЕЙ

Закатчыца-комсамолка Вольга Блешанкова.

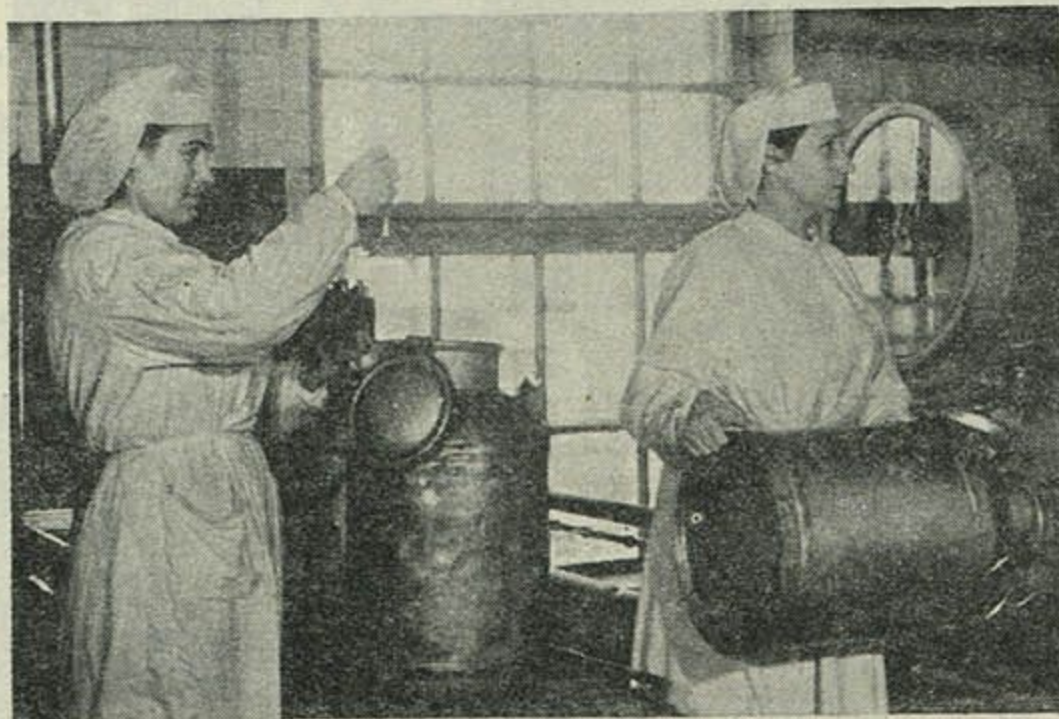
Расфасоўшчыца Таяна Фёдарова.

ПРАДУКЦЫЯ Рагачоўскага малочна-кансервавага завода шырока вядома ў Беларусі і ў іншых рэспубліках Саюза. Згушчонае малако, кофе з малаком, сліўкі, якія выпускаюцца заводам, знаходзяць шырокі попыт у спажывцоў і заслугуююць высокай ацэнкі за іх смакавыя і пажыўныя якасці.

Раскажам пра людзей завода, — пра жанчын, многія з якіх уліліся ў рабочы калектыв, не маючы кваліфікацыі, а цяпер сталі майстрамі сваёй справы.

Перад намі — альбом. Адкрываем першую старонку. На здымку — ахоплены полым будынак сярод узаранай варонкамі зямлі. Так выглядаў малочна-кансервавы завод, узарваны адступаючымі нямецкімі захопнікамі.

Як выглядае завод цяпер? Гэта светлы прасторны будынак з мноствам вялікіх вокан. Ён робіць уражанне поўнага завяршэння і вялікіх гаспадарчых клопатаў.

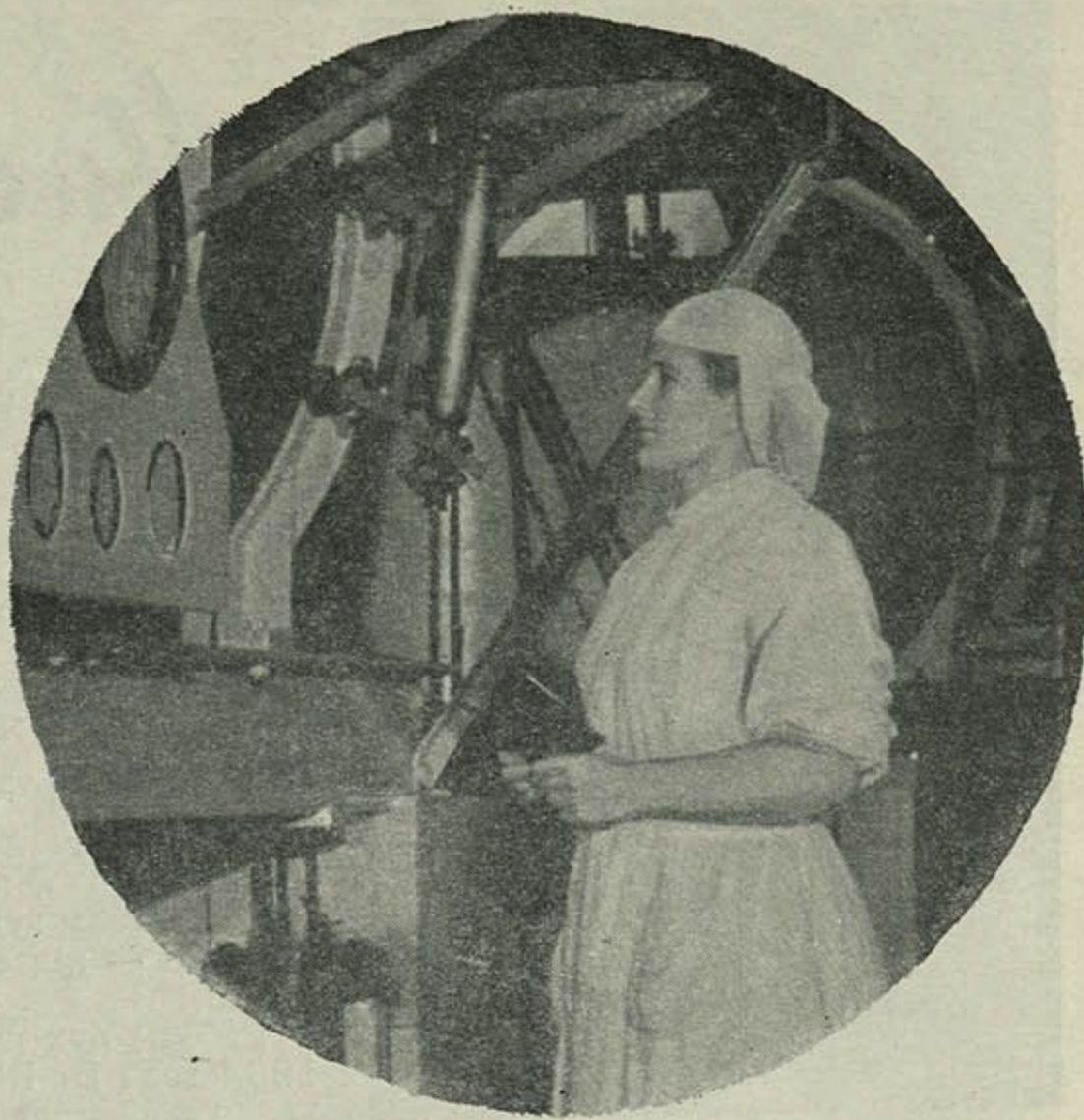
Лабарантка Надзея Макарычэва і Раіса Грыгор'ева.

З раніцы і да вечара сюды пад'язджаюць машыны з прыёмных малочных пунктаў. На белых цыстэрнах сіняю фарбай выведзена: «Малако». Перад імі шырока расчыняюцца заводскія вароты. У прыёмным аддзяленні свежае малако ўзважваецца і правяраецца на свежасць. За гэтай работай мы засталі прыёмшчыцу Раісу Грыгор'еўну і лабарантку комсамолку Надзею Макарыкаву.

У апаратным цэху знаёмімся з працэсам прыгатавання згущонага малака. Гэты цэх радуе сваёй чыстатой, свежасцю белых і блакітных таноў, якія так добра гарманіруюць з бліскучым нікелем складанай апаратуры.

Адсепарыванае малако паступае ў варачны цэх. Тут яно пастэрызуецца пры тэмпературы 85—87° і варыцца ў вялізных вакуумапаратах, якімі кіруе адзін чалавек. Адным з лепшых тэхнікаў гэтай складанай сістэмы апаратаў лічыцца Лідзія Дзмітрыева — маці чацвярых дзяцей.

З вакуумапаратаў зваранае з цукрам малако ідзе далей па спецыяльных трубах у цэх ахаладжэння. За гэтым працэсам умела назірае апаратчыца Галіна Крапіцкая, жанчына з вялікім прафесіянальным навыкам.

Апаратчыца ахаладжання Галіна Крапіцкая.

Работніца кампрэсарнай станцыі Надзея Купрэева зайшла за дачкой Ленай у дзіцячы сад.

Закончыла работу першая змена. З заводскіх варот выходзіць задаволеная і шумлівая група жанчын. Ручайкамі расцякаюцца яны па заводскім пасёлку. Адны спяшаюць дамоў, другія — у магазін, трэція — па дзяцей у дзіцячы сад...

Спяшае дамоў і прыёмшчыца Мар'я Ямеліна. Ёй трэба падрыхтавацца да чарговай гутаркі ў сем'ях рабочых.

Работніца Надзея Купрэева зайшла ў дзіцячы сад за дачкой Ленай. Дзяўчынка з захапленнем расказвае маці аб «падзеях» дня. Маленькая Ніна Шкляр таксама хоча парадаваць маму і паказвае ёй свае няхітрыя малюнкi.

У вольны час работніцы маюць магчымасць добра адпачыць і павесяліцца ў заводскім клубе. Тут выступае самадзейны хор, якім кіруе майстар Яўгеній Шыц.

Многія рабочыя з дапамогай заводаўпраўлення пабудавалі свае дамы. Сем'і малатабойца Благачыннага, рознарабочага Рудзянкова, будаўніка Фокіна нядаўна адсвяткавалі наваселле.

На маляўнічым беразе ракі Друць разрастаецца новы рабачы пасёлак Рагачоўскага малочна-кансервавага завода.

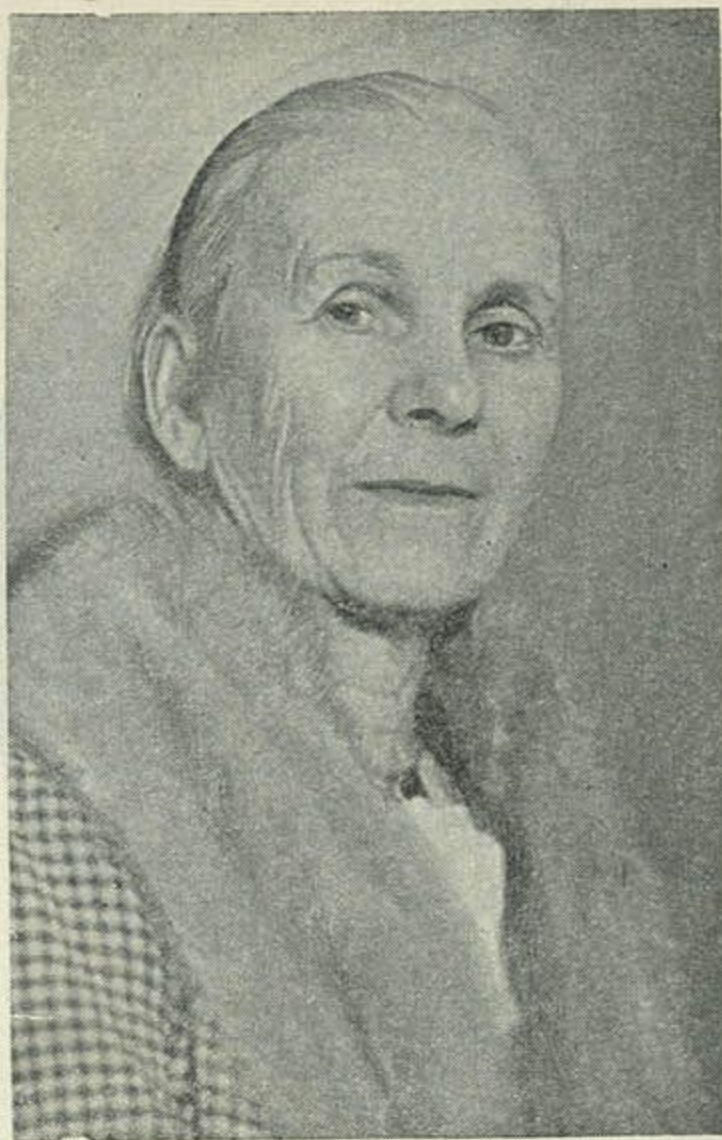

Агітатар Мар'я Ямеліна праводзіць гутарку на кватэры Аляксандра Шаталава.

Разлівачная машына расфасоўвае малако ў бляшанкі. Напоўненыя згущеным малаком, яны накіроўваюцца па канвее-ры ў закатачную машыну, дзе і закрываюцца. На заводзе нас пазнаёмілі з расфасоўшчыцай Тацянай Фёдаравай, якая выконвае сваю норму на 170 прац., з комсамолкай Вольгай Плешанковай, якая дае 120 прац. нормы.

Працоўныя перамогі работніц завода з'явіліся вынікам добрасумленнай напружанай працы, вынікам пошукаў новага ў сваёй прафесіі. Прыйшлі яны на завод без кваліфікацыі і знайшлі сабе месца ў агульным працоўным страі. Ім штодзённа дапамагаюць парадамі і вопытам кваліфікаваныя таварышы. Шмат працы і ўмення ўклала ў справу падрыхтоўкі кадраў зменны інжынер Ганна Петухова, якая працуе на вытворчасці восемнаццаты год.

Імёны многіх жанчын занесены на заводскую Дошку гонару. Сярод іх Сцяпанова, Маліноўская, Ямеліна.

В. С. Барада

Маё ўспаміны

Барвара БАРАДА

(Расказ старой падпольшчыцы)

«Не скапляцца! Па месцах!». І зразумела — штрафы.

Такія ўмовы прымушалі рабочых і работніц шукаць праўды.

Некалькі раз пабывала я ў гавані на сходках, якімі кіраваў М. І. Калінін. Я атрымлівала лістоўкі і насіла іх на Балтыйскі завод, які стаяў у непрыглядным месцы, што гаспадароў мала непакоіла. Бывала, засядзем мы ў канаву і чакаем гудка. А як пойдучь рабочыя — кідаем ім пачкамі лістоўкі.

Рабочы рух нарастаў. У снежні 1904 года па Піцеры пракацілася хваля забастовак. Наша фабрыка таксама пачала баставаць. Мы патрабавалі васьмігадзіннага рабочага дня, павелічэння зарплаты, знішчэння штрафаў. На восьмы дзень на фабрыку нагналі конных гарадавых і зачынілі вароты. На вуліцу нас не выпусцілі, сцэбалі нагайкамі і палівалі са шланга вадой. Хто як мог, так і ратаваўся. Але ўсё-ж мы атрымалі 5 кап. надбаўкі і пачалі працаваць толькі 10 гадзін.

Соцыял-дэмакраты гаварылі, што толькі барацьбой мы набудзем свае правы. А ў гэты час гапонаўская зграя рыхтавала петыцыю цару, угаварвала рабочых, што ён нас пачуе і ўсё нам дасць. Большасць была за тое, каб ісці да цара-бацюшкі.

Мы, большэвікі, не маглі заставацца па-за гэтым рухам. 9 студзеня прызначылі збор а 9 гадзіне раніцы на 4 лініі Васільеўскага вострава. У клубе, дзе мы праводзілі нелегальныя гутаркі, распараджаўся рабочы завод Казіцкага. Маладым рабочым далі павязкі чырвонага крыжа. Бінты мы схавалі пад паліто. Калона выстраілася вялікая, ад клуба да палавіны Сярэдняга праезда. Ісці дагаварыліся ціха, спакойна да Невы, потым звярнуць на Дварцовы мост і злучыцца з калонай Петраградскай стараны. Мы перайшлі Вялікі праспект. Ад Невы на нас імчалася конніца з шашкамі нагала і нагайкамі. Наляцелі на нашу калону — каго паранілі, каго забілі. Стогны, пракляцці, лямант — усё злілося ў адно. У гэты час мяне ўдарылі шашкай, але паліто і накрухмалены каўнерык аслабілі ўдар, і шашка толькі садрала скуру. Шрам на шу і па сёння.

Жыла я на Петраградскай старане. Усе масты былі акружаны. Ад 4 да 9 лініі ішла перастрэлка. Рабочыя будавалі барыкады. Так-сяк перапаўзла я Неўку ў Петроўскім парку, а потым Жданаўку і трапіла дамоў.

У гэты дзень у рабочых прапала вера ў цара. Усе зразумелі, што «нікто не даст нам вызвалення, ні бог, ні царь і ні герой; добьемся мы освобождения своею собственной рукой».

Пасля 9 студзеня пачалі звальняць рабочых. Трапіла і я ў чорны спіс пад звальненне. У маі адправіла мяне маці на вёску. Там была вялікая папяровая фабрыка Куўшынава. Умовы працы — жахлівыя.

У Піцер прыехала ў канцы жніўня. Прышлося хадзіць па гаспадынях-краўчыхах.

У кастрычніку вышаў ілжывы маніфест. У той дзень на вуліцу вышлі з чырвонымі істужкамі нават і чыноўнікі. Пад вечар я выпадкова была на Вялікім праспекце. Раптам тых, хто быў з чырвонай істужкай, пачалі збіваць нагайкамі.

На рэпрэсіі рабочыя адказвалі ўсеагульнымі забастоўкамі.

Паступова мы збіралі свае сілы для рэвалюцыі. Я ўступіла ў рады Комуністычнай партыі, прайшла ўвесь фронт і дэмабілізавалася толькі ў 1923 годзе.

У 1919 годзе мела вялікае шчасце не толькі чуць, але і расцалаваць нашага вялікага настаўніка В. І. Леніна. У пачатку лютага, скончыўшы курсы па ахове мацярынства і маленства, мы вырашылі папрасіць Владзіміра Ільіча, каб ён сказаў нам цёплае слова на дарогу. Я яго павінна была сустрэць. Стаю і чакаю. Пад'ехала машына. Вышаў чалавек — кепка на лоб, прабег каля мяне. Я стаю, шафёр пытае: «Вы каго чакаеце?» Я кажу: «Владзіміра Ільіча». «Дык ён толькі што каля вас прабег».

Я ў слёзы. Забіць гатова сябе: такога чалавека прамаргала. Убягаю ў залу. «Мілы, родны, прабач!» — цалую яго. Наогул той час быў вельмі нервовы, і ён усё зразумеў, усіх суцешыў, растлумачыў важнасць нашай работы.

Сустрэча з Владзімірам Ільічам засталася для мяне самым дарагім і яркім успамінам.

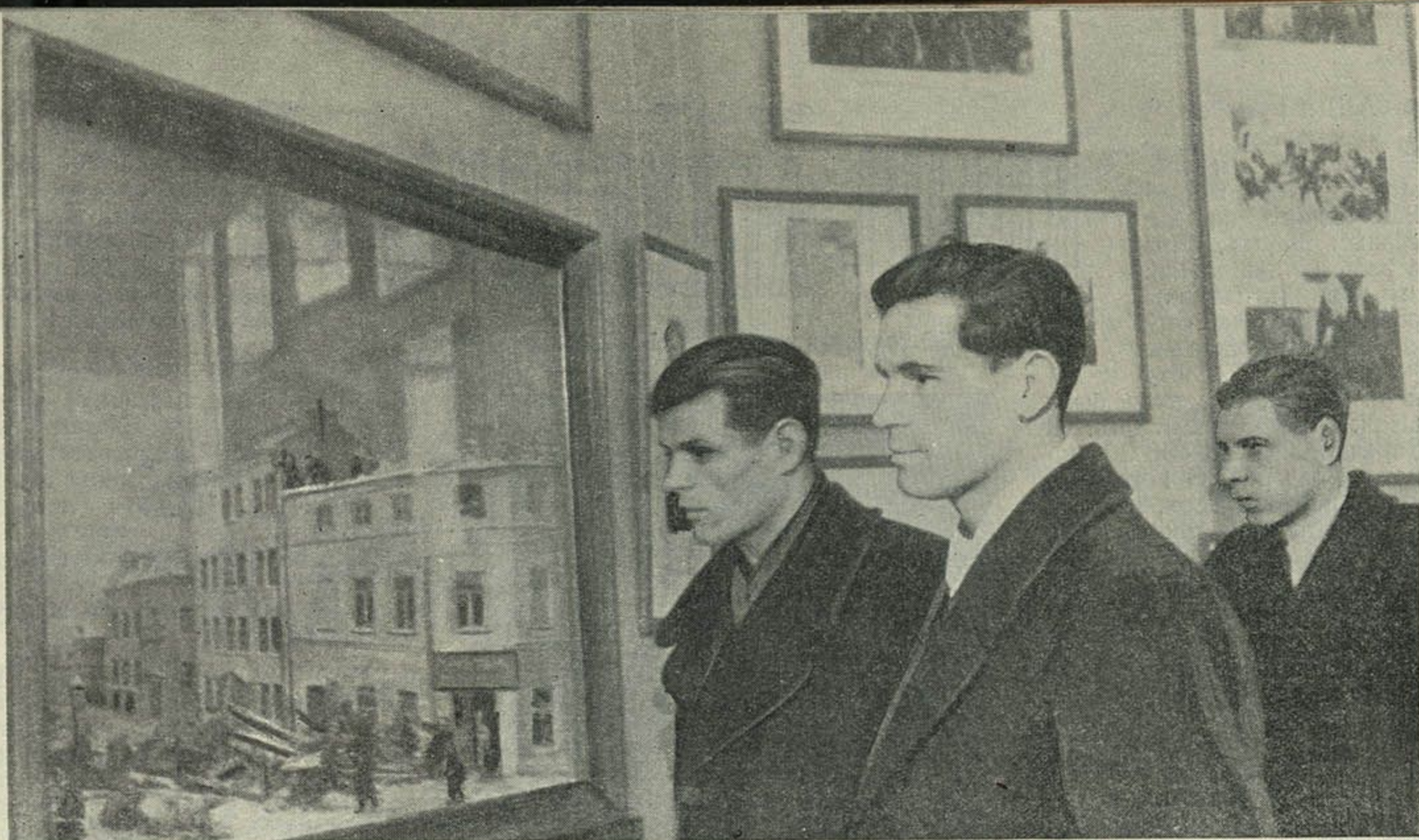
ПЯЦЬДЗЕСЯТ год назад у нашай першай генеральнай рэпетыцыі была доля і майго ўдзелу.

Мне хочацца расказаць пра свой шлях, пра ўмовы, якія штурхалі на барацьбу.

Дзяцінства маё прайшло з братам Зольнікавым Якавам — актыўным работнікам сярод краўцоў-саматужнікаў, арганізатарам першай кравецкай арцелі на Васільеўскім востраве ў Ленінградзе. Ён мяне і навучыў, што трэба змагацца за лепшыя правы і жыццё ўсіх рабочых і сялян.

Гэта было ў канцы 1903 года. У нашай кватэры часта збіраліся рабочыя-краўцы і чыталі брашуры. Брат памёр у 1904 г., і я засталася на апецы яго таварышаў: А. Яцьева, Е. Іванова, Абрамава. Нянькай быць не хацела і пайшла працаваць на табачную фабрыку Лаферм (цяпер фабрыка імя Урыцкага). Працавала ў гільзавым аддзяленні па 11 гадзін. Аплата — кожную суботу 3 руб. 50 кап. Гэта без штрафу, а штрафаў было вельмі многа: за недахоп у скрыні адной гільзы, за дапамогу суседцы і г. д.

Вентыляцыі на фабрыцы не было, і да нас па вінтавой лесвіцы слупам урываўся табачны пыл. Да абеду не было чым дыхаць. Здаралася, што работніца нараджала пры машыне. Дзіця з'яўлялася на свет, як у кашулі, у табачным пыле. Калі яго вызвалілі ад табачнай слізі, то яно ніяк адчыхацца не магло. А прыказчык, заклаўшы рукі за спіну, толькі пакрыкваў:

На выстаўцы рэвалюцыі 1905—1907 гг. Наведвальнікі разглядаюць дыяраму маскоўскай барыкады.

Фото Н. Хандогіна

ПА ЗАЛАХ ВЫСТАЎКІ

ПЯЦЬДЗЕСЯТ год назад гераічны пролетарыят Расіі пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі ўзняў сцяг рэвалюцыі і ўступіў у адкрытую стычку з самадзяржаўем.

Гэтую знамянальную дату адзначаюць усе народы, якія насяляюць нашу Радзіму.

Ленінград — горад трох рэвалюцый. Зімовы палац. Тут у шасці залах размешчана каля 800 экспанатаў выстаўкі, прысвечанай 50-годдзю першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гг.

Зала першая раскрывае перад экскурсантам эканамічныя і палітычныя прадпасылкі першай рускай рэвалюцыі. Фатаграфіі і дакументы паказваюць жудасны малюнак быту рабочых і сялян царскай Расіі, якія цярпелі варварскую эксплуатацыю. Карціны мастака Іягансона «На старым Уральскім заводзе» і мастака Зошчанка «Працоўныя рэзервы» падоўгу затрымліваюць увагу наведвальнікаў. Тут-жа ў вітрыне — першае выданне кнігі В. І. Леніна «Развіццё капіталізма ў Расіі», выпушчанае ў канцы сакавіка 1899 года.

У наступнай зале мы знаёмімся з дакументамі і матэрыяламі, якія раскрываюць пачатак рабочага руху ў Расіі, дзейнасць ленінскага «Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа».

Карціна мастака Драздова адлюстравала стачку рабочых Абухаўскага завода ў Пецербургу ў маі 1901 года. Далей — матэрыялы II з'езду партыі, першыя выданні кніг В. І. Леніна «Што рабіць?» і «Крок уперад, два крокі назад». У спецыяльнай вітрыне — чамадан з падвойным дном, дзіцячыя кубікі, пояс, прызначаны для перавозкі газеты «Искра» з-за граніцы ў Расію.

Вокны чацвёртай залы выходзяць на плошчу перад палацам — тую самую плошчу, дзе 50 год назад была расстраляна вера рабочых у цара. Тут знаходзяцца вялікія палотны мастакоў Уладзімірава «Трэці залп» і Макоўскага «На Дварцовай плошчы».

Хвалюючае ўражанне робіць карціна мастака Макоўскага «9 студзеня 1905 года». Мастак быў сведкай расстрэлу мірнага шэсця народа да цара. Яркаячырвоныя сляды крыві на снезе, гнеў і абурэнне на тварах рабочых, жах на тварах жанчын — усё гэта ярка перадае трагізм падзей.

На здымку, які захоўваецца ў Музеі рэвалюцыі і публікуецца ўпершыню, мы бачым момант расстрэлу рабочых царскімі войскамі на Дварцовай плошчы 9 студзеня 1905 года.

Трэці з'езд партыі. У цэнтры сцяны на аксаміце — сапраўдны экзэмпляр газеты «Пролетарый» з рашэннямі з'езду, фатаграфіі дэлегатаў на чале з В. І. Леніным. Далей матэрыялы, якія расказваюць аб зараджэнні першага Савета рабочых дэпутатаў у Іванава-Вазнесенску, аб Саветах у Маскве, Пецербургу, Твэры і іншых гарадах.

У лістападзе 1905 года пасля доўгага вымушанага прабывання за граніцай В. І. Ленін прыязджае ў Пецербург. Ён узначаліў партыйнае кіраўніцтва рэвалюцыйным рухам і падрыхтоўку да ўзброенага паўстання. Рysункі мастакоў Г. Праксеіна і А. Хоршака адлюстроўваюць дзейнасць правадыра рэвалюцыі ў гэты перыяд.

Наступная зала цалкам прысвечана снежаньскаму ўзброенаму паўстанню. Мы спыняемся перад па-майстэрску зробленай дыярамай «Барыкадны бой на Прэсні»; скульптурай Іянікава «Паўстаўшы пролетарыят»; разглядаем узоры зброі, зробленай рабочымі Пуцілаўскага завода, чытаем шматлікія дакументы, праглядаем фатаграфіі — і перад намі паўстае ўся веліч тых незабыўных дзён.

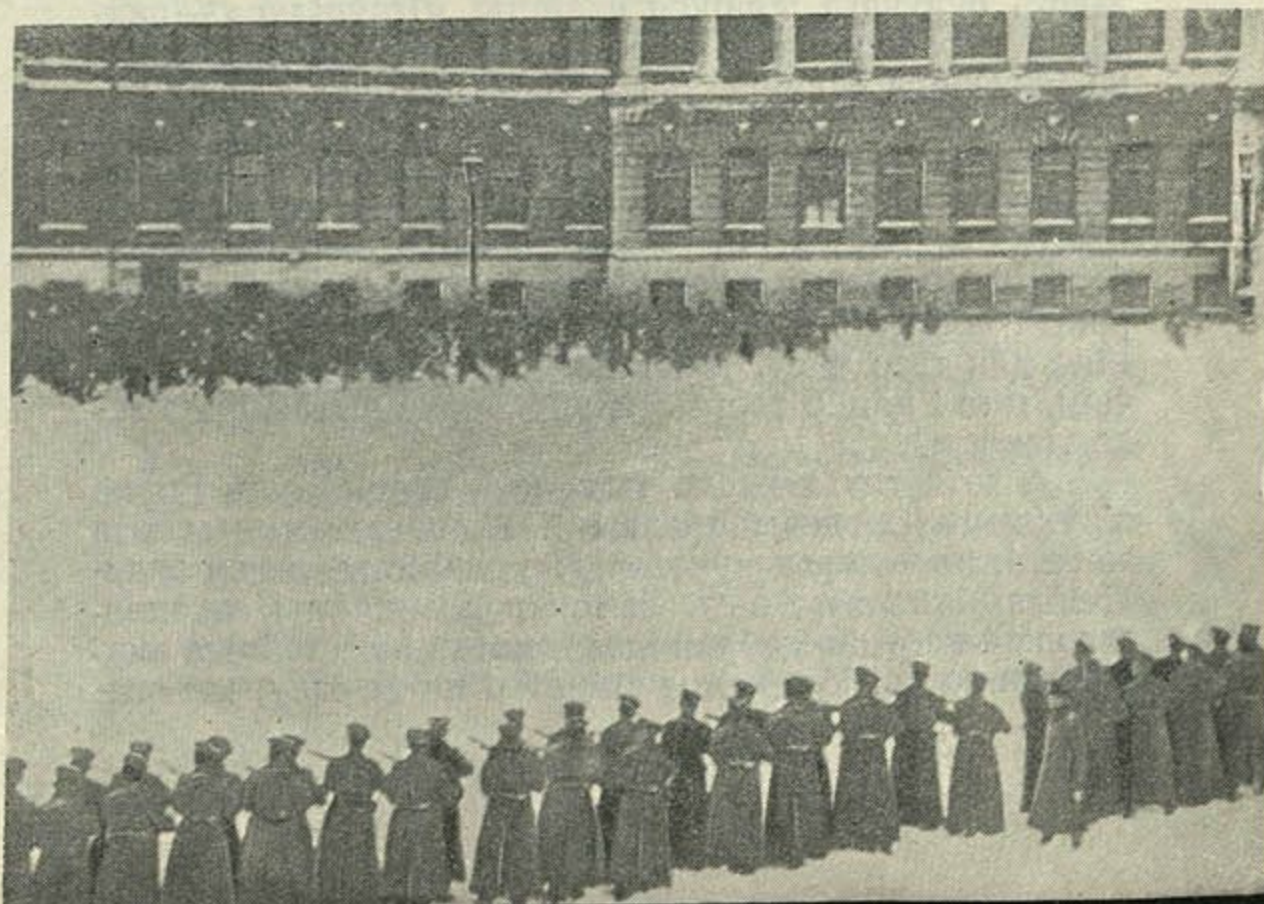
Апошняя зала выстаўкі прысвечана гістарычнаму значэнню першай рускай рэвалюцыі, яе ўплыву на нацыянальна-вызваленчы рух у Еўропе і Азіі.

Апошні экспанат — стэнд. На чырвоным фоне гараць словы Леніна: «Без генеральнай рэпетыцыі 1905 года перамога Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года была-б немагчыма».

Н. СОКАВА,

навуковы супрацоўнік Ленінградскага музея рэвалюцыі.

Расстрэл дэманстрацыі 1905 года на Дварцовай плошчы царскімі войскамі.

К Алі я вучыўся ў рамесным вучылішчы, нам трапілася кніга пад назвай «Пяць тыдняў на паветраным шары». Яна нас вельмі зацікавіла. Але наш культурны ўзровень у той час быў такі, што імя аўтара мы не заўважылі. А што нам да аўтара, абы кніга была цікавая. І толькі пасля таго, як мы прачыталі яшчэ «80 000 кілометраў пад вадой» і «Прыгоды капітана Гатэраса», мы запамнілі, што такія цікавыя кнігі піша пісьменнік Жуль Верн. Хто ён такі, ці жыве ён, якія кнігі напісаў наогул — мы не ведалі, бо ніхто нам гэтага не казаў. Але мы пасля таго імя аўтара ўжо не прапуськалі і лавілі кожную кнігу, на якой было напісана: «Жуль Верн». Аднак пра самога аўтара мы доўга яшчэ нічога не ведалі, нават не ведалі, што ён яшчэ жыве разам з намі.

Затое з тымі месцамі і падзеямі, якія апісваў Жуль Верн, мы азнаёміліся добра. Разам з героямі Жуль Верна мы пабывалі ва ўсіх кутках зямнога шара, нават пад зямлёй і пад вадой, над зямлёй і ў міжпланетных прасторах.

З дапамогай выдатнейшага ілюстратара кніг Жуль Верна французскага мастака Дорэ мы сваімі вачыма бачылі ўсе куткі зямлі і не толькі бачылі, але і перажылі там такія падзеі, уражанне ад якіх засталася на ўсё жыццё. Цікавыя і карысныя веды мы можам атрымаць з падручніка геаграфіі, скажам, пра горы Анды ў Поўднёвай Амерыцы. Але я іх помню не з падручніка, а з таго, што бачыў і перажыў, калі быў там разам з добрымі знаёмымі Гленарванам, Паганелем, дзецьмі капітана Гранта.

Колькі рознастайных навуковых ведаў атрымаў я ад Жуль Верна! Ці можна забыць, як мы з капітанам Гатэрасам па ўсіх правілах навукі запалілі агонь... кавалкам лёду! А капітан Немо раскрыў мне таёмнае жыццё ў глыбінях мораў і акіянаў.

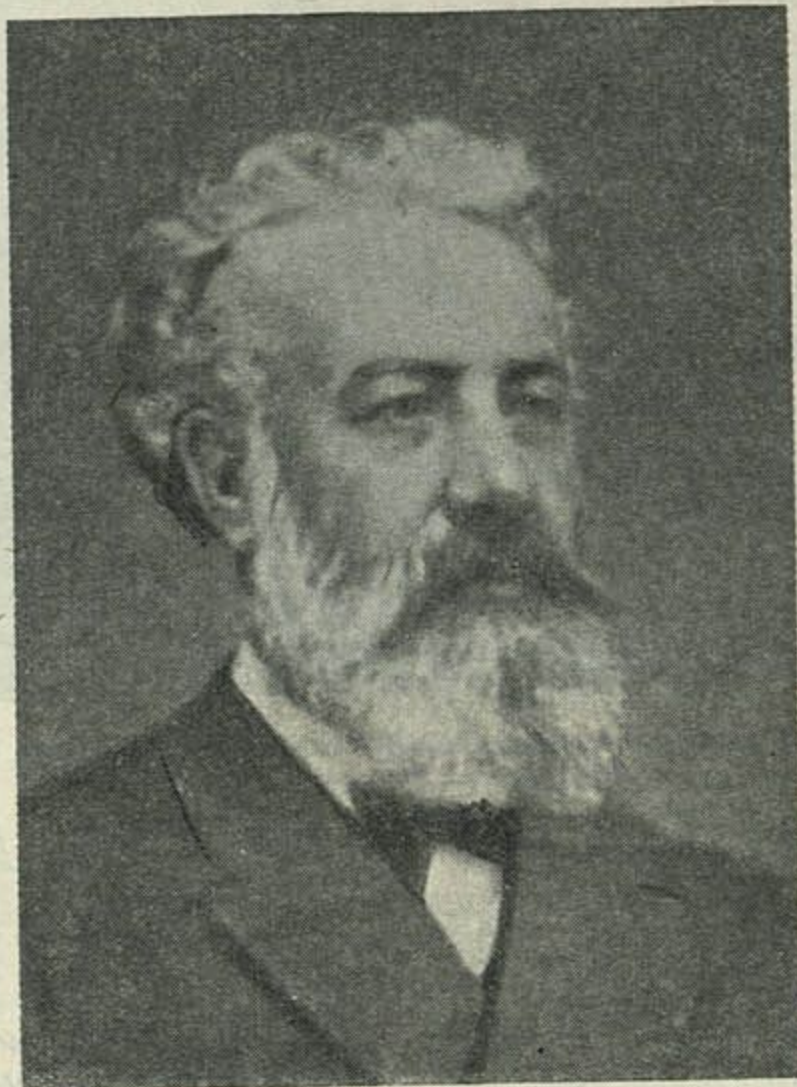
Узброены навукай таго часу, Жуль Верн смела паказаў не толькі магчымасці, якія яна магла даць у той час, але і заглянуў у будучае. Яркім прыкладам такога будучага з'явіўся слаўты «Наўцілус» — падводны карабель капітана Немо, або паветраная машына інжынера Робура. Ды і ва ўсіх іншых творах сустракаюцца факты, якія сведчаць, што Жуль Верн уяўляў сабе ролю навукі і тэхнікі ў жыцці чалавецтва ў значнай меры так, як яно сталася ў сапраўднасці. Праўда, цяпер, у век радыё і атамнай энергіі, прадбачанні Жуль Верна здаюцца нам ужо не надта шырокімі, але гэта ніколі не змяншае заслугі пісьменніка для таго часу. Ды і не толькі для таго; мы бачым, што і цяпер творы Жуль Верна чытаюцца з захапленнем.

А гэта тлумачыцца тым, што героі Жуль Верна з'яўляюцца людзьмі цікавымі. Галоўным чынам гэта маракі, інжынеры, вучоныя, журналісты, людзі энергічныя, ініцыятыўныя, высокародныя; яны захопленыя якой-небудзь добрай ідэяй, мэтай і настойліва змагаюцца за яе. Усе нашы сімпатыі на іх баку, мы спа-

Янка МАЎР

ВЯЛІКІ АСТУЦЕННІК

(Да 50-годдзя з дня смерці Жуль Верна)

чуваем ім, хварэем за іх і ненавідзім тых подлых людзей, тыя цёмныя сілы, якія ім шкодзяць. З напружаннем, хваляваннем сочыць чытач за барацьбой герояў Жуль Верна і адчувае сябе ўдзельнікам падзей.

Жуль Верн нарадзіўся ў 1828 годзе ў сям'і французскага адваката. Бацька і сына хацелі зрабіць адвакатам, але той выбраў сабе іншы шлях. Ён паехаў у Парыж і заняўся там літаратурнай работай. Ён пісаў і вершы, і газетныя артыкулы, і апавяданні, п'ескі, пакуль выбраў сваю «жульвернаўскую» дарогу.

Гэта быў неспакойны для Еўропы час рэвалюцый 1848 года. Усе сімпатыі маладога Жуль Верна, вядома, былі на баку народа, што і адбілася на далейшай творчасці пісьменніка. Хоць ён і не стаў актыўным рэвалюцыянерам, але ўся яго творчасць прасякнута перадавымі ідэямі. У кнігах «Пятнаццацігадовы капітан» і «Поўнач супроць поўдня» ён выступае супроць нявольніцтва, а ў іншых кнігах падтрымлівае вызваленчую барацьбу прыгнечаных народаў, напрыклад, барацьбу Індыі супроць Англіі, Грэцыі супроць Турцыі і інш.

Сам Жуль Верн аб'ездзіў берагі Еўропы, быў у Афрыцы, у Злучаных Штатах Амерыкі. У той час ЗША лічыліся яшчэ «маладой, свабоднай, дэмакратычнай» рэспублікай, аднак Жуль Верн адчуў сутнасць гэтай драпежнай «дэмакратыі» і разгледзеў яе будучыню. У 1885 годзе Жуль Верн атрымаў ад рэдактара газеты «Н'ю-Йорк геральд» просьбу напісаць і прыслаць апавяданне аб тым, якой будзе Амерыка праз тысячу год. Жуль Верн прыслаў такое апавяданне, але газета яго не змясціла... У апавяданні апісвалася, як мільярды амерыканскай імперыі камандавалі заморскімі краінамі, апрача Расіі і Кітая; Англія ўжо была падначалена Амерыцы, а Францыя заняпала. Шматлікія народы працуюць на мільярды, закуплены літаратары і мастакі таксама працуюць толькі на іх, а «ўласныя» партыі, дэмакратычная і рэспубліканская, па чарзе кіруюць імперыяй... Як мы бачым, Жуль Верн зрабіў тут толькі адну памылку; замест 2885 года апісаў 1955-ы. Такі самы сэнс мае і напісаны ў 1895 годзе раман «Самаходны востраў».

А вось якую карціну дае Жуль Верн у навукафантастычным рамане «Пяцьсот мільёнаў Бегумы». Французскі доктар Саразен, які павінен атрымаць у спадчыну пяцьсот мільёнаў, пабудаваў у Каліфорніі горад Франсевіль, дзе людзі арганізавалі шчаслівае сацыялістычнае жыццё. Гэтая калонія не дае спакою прафесару Шульцу, немцу, выхаванаму ў ЗША. Ён смяротна ненавідзіць Франсевіль толькі за тое, што там людзі жывуць шчасліва.

Жуль Верн пражыў 77 гадоў. Пад канец жыцця ён пакалечыў нагу, страціў зрок, але працаваў да апошняга дня і пакінуў нам 57 кніг. Выдатныя творы Жуль Верна ў нашай савецкай краіне выдаюцца масавымі тыражамі і карыстаюцца велізарнай любоўю.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

Мал. А. Кашкурэвіча

У СЁ здарылася так, як часта здараецца ў жыцці. Адноючы, неяк яшчэ ў самым пачатку касьбы, калі позна вечарам вярталіся з сенакоса, чубаты чарнабрывы Васіль Семак жартам падхапіў пад руку Аню Валошку і пад смех усёй брыгады так і не выпусціў яе аж да самага сяла. Дзяўчына спачатку адбівалася, раз нават добра ляснула Васіля па шчацэ, але, стаміўшыся змагацца, прыпыніла, нарэшце, крок і пакорна пайшла поруч.

— Ну цябе!

Нехта з жанок адразу ацаніў гэтую пару:

— Глядзі ты іх: хоць у загс адпраўляй.

А дзяўчаты — ім самой кожнай люба было-б вось гэтак-жа прайсціся з Васілём, першым прыгажунам і танцорам на сяле, — таксама сыпанулі кожная з свайго боку:

— Анька, не хіліся вельмі да Васіля — Галя рэбры палічыць, як прыедзе...

— Покуль Галя будзе іспыты здаваць, дык Васіль з Аняй драмаць не будуць...

Васіль Семак разгарачаны агульнай увагай да ўласнай асобы, змахваў моцнай загарэлай рукой з ілба свой заліхвацкі чуб, бліжэй хіліўся да Ані і ад жартаў адбіваўся таксама жартамі:

— Няхай Галя яшчэ трохі падрасце.

Аня Валошка, стараючыся адвесці ўбок смелыя настойлівыя рукі хлопца, абсякала яго:

— У цябе самога яшчэ не абсохла малако на губах...

І дзіўна, самой ёй падабалася Васілёва настойлівасць.

Пасля вячэры неўгамаваная моладзь сабралася на клубнай пляцоўцы зноў. Гарманіст заняў адпаведнае месца на лаўцы пад старым клёнам і, прынікшы адным вухам да нутра свайго гармоніка, ірвануў раптам мяхі, урэзаў польку.

Як звычайна, і ў гэты вечар Васіль Семак вылучаўся з усіх калгасных хлопцаў. Высокі, зграбны, ён выбіраў на танцы толькі самых прыгожых дзяўчат, ні адной, аднак, не аддаючы перавагі.

Аня Валошка таксама не прапускала амаль ніводнага танца. Аднак погляд яе ўвесь час міжвольна не-не ды і скіроўваўся ўслед за кучаравым Васілём чубам. І ўвесь вечар не пакідала яе нейкая незразумелая не то трывога, не то няпэўнае чаканне.

...Вальс гарманіст пакінуў напаследак. І калі на круг выйшлі першыя пары, Аня раптам прыняла зусім нечаканае нават для самой сябе рашэнне: не пойдзе яна танцаваць вальс — пойдзе дадому... Яна адмовіла камбайнеру Валодзю, не апошняму хлопцу ў МТС, не пайшла таксама са сваім брыгадным ўчотчыкам Грышам і, не чакаючы канца вальса, хацела не-

прыкметна выбрацца з круга. Не захацелася чамусьці ў гэты вечар заставацца і з таварышкамі, каб, як звычайна, яшчэ з поўгадзіны абмяркоўваць танцы.

Аня паднялася з месца і толькі памкнулася адступіць за шырокую спіну гарманіста, як аднекуль з-за круга ўзяўся Васіль:

— Давай, Аня, мы з табой пакажам клас, — як і заўсёды, узвышаючы над усімі голас, смела звярнуўся ён да дзяўчыны.

І не паспела яна апамятацца, як рука яе лягла на круты Васілёў плячук. Васіль уладна абняў яе за стан і адразу з месца плаўна закружыў па кругу. Што казаць — такога танцора пашукаць трэба. Танцаваць з ім кожная дзяўчына лічыла за гонар.

...У Васіля была дзяўчына, з якою, як казалі на сяле, ён «гуляў» ужо каля двух гадоў. Галя, дзяўчына гэтая, канчала педвучылішча і зараз здавала дзяржаўныя экзамены. Не саромеючыся, а можа хутчэй задаючыся, Васіль адкрыта ўсім казаў, што Галя яму падабаецца і што, як толькі яна скончыць вучэнне, яны пажэняцца. Яна прыедзе дадому і будзе працаваць у сваёй школе. А ён — што-ж? — калгасны рахункавод. Для настаўніцы ды яшчэ ў пачатковай школе — гэта нямала... Сам Васіль некалькі гадоў назад скончыў, і не вельмі паспяхова, сямігодку, потым нейкія шасцімесячныя курсы. Больш знацца з навукай не жадаў, бо наогул не любіў вельмі сябе абцяжарваць. Яму дапамагала заўсёды прыроджаная кемлівасць. І калгасныя справы ён павёў так, што хутка стаў вядомы, як здольны, талковы рахункавод.

Кожны выхадны, калі Галя не магла прыехаць дадому, Васіль наведваў яе сам. Аднак гэта зусім не перашкаджала яму весела праводзіць час дома і зусім спакойна круціць галовы іншым дзяўчатам.

Васіля на сяле любілі за вясёлы нораў, за ўменне падысці да кожнага чалавека, пагаварыць, як кажуць, на «яго» мове. Са старымі дзедамі-«палітыкамі» ён гаварыў пра палітыку, расказваў ім апошнія газетныя навіны і гэтак-жа, як і яны, круціў цыгаркі і зацягваўся пякельным самасадам... Старой бабуцы, куды-б ён ні спяшаўся, знаходзіў час дапамагчы загнаць у двор чараду непаслухмяных парасят або паднесці да парога вядро вады ад калодзежа.

З маладзіцамі востра жартаваў, не чырванеючы ад іх часам і праз меру вострых жартаў...

І таму, хоць на сяле і глядзелі на Васілёва сватанне да Галі, як на справу зробленую, усё-ж яго вельмі не асуджалі за лёгкасць паводзін.

— Маладзён яшчэ, — казалі сталыя жанкі. — Перакруціцца, няхай толькі ажэніцца. Да таго-ж у Галі матчын характар.

У тае мужык не пісне, як мыш пад венікам. А таксама некалі быў з форсам. Прыкруціла...

...Пасля вальса Васіль, не адпускаючы Аню, пайшоў праводзіць яе дадому. Нікога гэта вельмі не здзівіла. Ат, каторую ён толькі не вадзіў? Сёння Аню, учора Кацю, а прыедзе Галя — у яе будзе сядзець цэлы вечар, носа нікуды не выткне...

Аня Валашка не належала да ліку вясковых прыгажунь. Рослая, плячыстая, яна ўмела справіцца з любой мужчынскай работай на полі, у гумне. Хадзіла цвёрдым размахавым крокам, моцна, па-мужчынску размахваючы рукамі. Ужо даўно ўсе яе таварышкі перанялі гарадскія завіўкі і моды, Аня-ж, як запляла ёй некалі яшчэ ў дзяцінстве маці дзве русыя касы, так нічога не змяняла і дагэтуль. Таксама не ўмела сама вельмі разбірацца, што ёй больш да твару, што, як кажуць, «ідзе», а што «не ідзе». Проста любіла і часцей за ўсё шыла сама сабе вузкія цёмныя спадніцы і светлыя блузкі. І дзіўна, як-бы ні змяняліся моды, а ў сваіх простых незамысловатых строях яна здавалася заўсёды зграбнай, ладнай дзяўчынай.

Застаўшыся пасля смерці бацькі самай старэйшай з усіх шасцярных дзяцей, Аня выконвала ў сям'і самую цяжкую працу. Але прырода не пашкадавала ёй сваіх фарбаў. Шчокі Аніны пунсавалі заўсёды макавым цветам, а прыгожыя паўнаватыя вусны, здавалася, кожную хвіліну маглі пырснуць густым вішнёвым сокам.

Гэтыя здаровыя, заўсёды свежыя фарбы вельмі ўдала спалучаліся з сінім цяплом, якое брулі добрыя, заўсёды злёгка быццам засмучаныя ці здзіўленыя вочы. Мусіць, у позірку вачэй гэтых адбівалася нялёгкае дзяцінства і не такое ўжо шчодрое на радасці юнацтва.

...Аня і Васіль спыніліся каля Анінага двара. Гаворка вельмі не клеілася. Аня ніяк не магла ўразумець: чаму не ў сілах была адштурхнуць гэтых настойлівых рук, чаму адчувала сябе ў гэты вечар з Васілём зусім іначай, як заўсёды, чаму адразу-ж не адправіла дадому яго, па сутнасці хлапчука ў параўнанні з ёю... (Васіль быў на два гады маладзейшы за Аню).

Васіль-жа зусім не звяртаў увагі на Аніна замяшанне, гаварыў нешта такое, чаго яна ніяк не магла зразумець, а потым раптам прыцягнуў Аню да сябе і пачаў цалаваць.

Яна ледзь вырвалася з абдымкаў:

— Ты здурнеў зусім! А Галя?

— А што мне Галя? Няхай і яна цалуецца, я хіба забараняю? — засмяўся Васіль.

Гэты смех выклікаў у дзяўчыны дваякую рэакцыю. Розум паспеў падказаць: гэтак-жа ён здолее смяцца і над табой... А сэрца, — яно не здолела абурыцца.

— Невядома, што-б ты ўсё-такі сказаў тады?

Ані зусім падсвядома захацелася пачуць яшчэ раз, што ў гэты вечар улада над ім належыць толькі ёй...

І Васіль пацвердзіў гэта.

— А калі мне, апрача цябе, нікога больш не трэба!

... Яна так і не заснула ў гэтую раніцу. Агнём палалі сляды Васілёвых пацалункаў. Яна праводзіла рукой па сваім твары, дакраналася да шыі, грудзей і, здавалася, адчувала яго гарачыя рукі.

З гэтага вечара знешне нічога не змянілася. Аня, як і заўсёды, з першымі промнямі сонца ішла са сваім звяном на свой лён, а калі на ільне не было работы, ішла туды, куды загадваў брыгадзір. Як і раней, з усім спраўлялася і за ўсім

паспявала; як і раней, душой хварэла за ўсякую непаладку ў звяне і душой радавалася кожнаму поспеху, кожнай пахвале. У той-жа час душа яе дваілася. І другая палова яе належала толькі яму. Нехта ішоў у канцылярыю правяраць працадні за месяц, і гэта было звязана з ім (ён быў там, у канцылярыі). Брыгадны ўчотчык Грыша запісваў нешта ў свой новы бланк — і гэта таксама мела дачыненне да яго (ён прывёз у нядзелю гэтыя бланкеты з горада). Хлопцы раіліся: пайсці ў суботу на вечарынку ў суседнюю брыгаду ці ў сябе наладзіць — і гэта, безумоўна, канчаткова вырашыць належала толькі яму. Усюды ён і нічога без яго.

Дзяўчаты, хто ад зайздрасці, а хто па звычцы, не праміналі выпадку, каб падкалоць Аню ці пажартаваць над ёю з яе Васілём. І яна не злавалася на іх. Клопат вялікі, што яны там думаюць. Няхай-бы толькі гаварылі пра яго — хоць цэлы дзень!

Часам каторая з пажылых жанок, усяго на сваім вяку пабачыўшы, папярэджвала Аню:

— Глядзі, дзеўчына, не ўскоч ты з гэтым ветрагонам, як у студню.

Аня старалася звесці ўсё на жарт:

— Раней усё жаніхоў мне сваталі, а калі некалькі разоў з хлопцам прайшла ды пасядзела, дык ужо і бяда.

— Сядзець сядзі, ды не вадзіся вельмі далёка...

А маці дома дык зусім задала:

— Навошта ён здаўся табе? Ён цябе возьме, ці ты за яго пойдзеш? Хлопец салдатаў яшчэ не адбыў. Ды і Галья настаўніцай прыедзе ўжо. А ты што — чатыры класы ўсёй навукі!

— Не ваша справа! — змагаючыся з душыўшымі яе слязьмі, рэзка абрываў Аня матку і ўцякала з хаты — куды вочы глядзяць: на агарод, у поле, да свайго лёну.

— Мая будзе справа, калі дзіця ў прыполе прынясеш...

Аня старалася не чуць гэтых апошніх слоў.

А Васіль? Ён жартаваў, не адыходзіў ад Ані на вечарынках, кожны вечар чакаў яе за гумнамі каля зарослай пахучым аерам копанкі, шаптаў ёй словы, якім сам не надаваў ніякага сэнсу — і не-не ды і наведваўся ў педвучылішча да Галі.

Потым і Галя сама прыехала дадому. І Васіль не адмаўляўся ад гэтай падвойнай гульні...

Аня ўсё гэта бачыла і добра разумела, аднак перамагчы сябе не мела сілы. Прысушыў Васіль яе сэрца так, што сама яна была над ім не ўладна.

А восенню, калі кончылі ўжо ільны слаць, на сяле зашухалі бабы:

— Анька, заўважце, як раздалася? Дальбог, нездарма гэта...

Дзень за днём, тыдзень за тыднем — і хутка не было куды ўжо хавацца і рабіць выгляд, быццам нічога не здарылася...

Аніна маці ўчарнела, як зямля. Сама Аня змянілася да таго, што пазнаць яе было нельга. Можна было цэлы дзень трапаць поруч з ёю лён або стаяць ля малатарні і не пачуць ад яе ніводнага слова. Здавалася, думкі свае і мову замкнула яна на цяжкі замок і дабіцца да іх было ніякай рады.

На вёсцы ўсе шкадавалі яе цяпер і на чым свет стаіць лялі Васіля, паводзіны якога абуралі да крайнасці.

Пасля таго як ён, зусім пакінуўшы нават заходзіць да Ані, зноў пачаў падаць за Галяй (Галя, прыехаўшы дадому на канікулы і пераканаўшыся на свае вочы ў тым, што было звязана з Васілём, плюнула на яго жаніхоўства, праз які тыдзень атрымала прызначэнне ў школу ў суседні раён, і Васіль зноў

Паўлюк ПРАНУЗА

СУСЕДЗІ

Кепскага нічога пра суседзяў
Я не чуў, пражыўшы з імі год.
Нечакана ў абласной газеце
Прачытаў пра іхні лёс — развод.

І мяне нібы пярун ударыў.
Не магу паверыць я вачам.
Не ўжылася маладая пара,
Жыць-бы ім у дружбе, юнакам.

А якія вымаўляў ён словы,
Песні ёй лірычныя спяваў
І чытаў ёй вершы Шчыпачова,
Сонейкам і зоркай называў.

Шчыра кляўся, што мілей на свеце,
Чым яна, ніколі не сустрэў.

Сонейка! Чаму-ж яно не свеціць!
Ці душою рана пастарэў!

І цяпер зайсці да іх нялоўка.
Сумныя. Не рады і гасцям.
Спехам негавілівай шалёўкай
Іх пакой падзелен папалам.

Дзве электралямпачкі ў пакоі,
Хоць адной хапала ім, гарыць.
Верыў я, што дружбу іх вадю
У жыцці, як кажуць, не разліць.

Што мараль! Адно скажу нарэшце:
Жыць дык жыць без звадак і без слёз,
Так, каб жонцы, як раней нявесце,
Песні сэрца ты і кветкі нёс.

пачаў ездзіць да яе кожную нядзелю на веласіпедзе) не вытрымала нават Васілёва маці:

— Чым-жа ўсё гэта, скажы ты мне, скончыцца?— навалілася яна аднойчы на сына, калі той вярнуўся ад Галі. — Хто-ж гэта тваіх дзяцей будзе гадаваць, хто-ж гэта іх падбіраць будзе?

— А дзе яны плачуць, мае дзеці? — хацеў аджартавацца Васіль.

Але гэтыя жарты яшчэ больш раззлавалі маці.

— Скора заплачуць, пачуеш... Ты чаго-ж гэта, нягоднік, абняславіў дзяўчыну, а зараз туляешся па завуголлі, другой галаву сушыш? Што-ж цяпер будзеш рабіць? Бяры яе да сябе ў хату або сам ідзі ў прымакі...

— Яшчэ чаго не хапала, патрэбна яна мне тут у хаце... Я ў армію хутка пайду.

— Хоць к чорту на рогі ідзі, толькі не пакідай дзеўцы сорама на ўсё жыццё. Ідзі ў сельсовет і запішыся, каб людзі ведалі, што ў яе муж ёсць, а ў твайго дзіцяці бацька. Такі бацька!.. — зняважліва кінула напаследак маці.

Што думаў і што адчуваў пасля гэтай размовы з маткай Васіль, ніхто не ведае. Аднак праз тыдзень, дагнаўшы Аню на вуліцы, калі яна выйшла з калгаснай канцылярыі, без усякіх прадмоў паведаміў:

— Сёння да цябе перайду. Рыхтуй поўлітра, вяселле будзем гуляць...

Здзекаваўся ён, жартаваў ці праўду казаў, яна не ўмела разабраць ды і не хацела. Мацней за ўсё жадала аднаго: каб толькі прыйшоў!

І Васіль прыйшоў і пражыў у Анінай хаце тры месяцы. У армію яго ўзялі ў студзені, а ў сакавіку Аня нарадзіла дачку. Не дачкаўшыся ад Васіля пісьма з імем для дачкі, сама яна пайшла ў сельсовет і сама запісала ёй тое імя, якое даўно ўжо берагла ў сваім сэрцы: Надзейка...

Тры гады — для жанчыны-маці, дзіця якой гадуецца без бацькі і сама яна жыве чаканнем яго, — вялікі тэрмін.

Так было і ў Ані. Пасля таго, як на свет з'явілася яе Надзейка, сорама, які дагэтуль гнуў яе, здаецца, аж да самай зямлі, знік і развёўся, як горкі дым. Надзейка стала для яе ўсім: надзей, гонарам.

І ўжо не саромелася болей Аня, грэючыся цяплом свае Надзейкі, высока ўзняўшы галаву, сустракацца з суседкамі, сталымі жанкамі, не саромелася глядзець у вочы таварышкам. Ішла на сход — і малую з сабой брала. Хіравала перад цікаўнымі жанкамі:

— Няхай мама адпачне крыху, Надзейка і так за цэлы дзень ёй рукі выкруціць...

А погляд, калі-б яго ўмеў хто прачытаць, казаў зусім іншае: — Глядзіце, акая краска ў мяне на руках! Глядзіце на маю радасць, на маю ўцеху, на маю надзею вялікую!

Аня працавала звеннявой па ільну. Не толькі працавала — на ўвесь раён славілася сваёй працай, сваім ільном... У хаце дастатак завёўся: хлеба і грошай уволю, гарадская мэбля, добрае адзенне не толькі ў самой Ані, а і ў малодшых сяцёр і братоў.

Надзейцы ішоў ужо трэці год, як Аню раптам паслалі ў Маскву на сельскагаспадарчую выстаўку. Маці і не заікнулася нават прычыны:

— Едзь, паглядзі хоць свету. Далей раёна, ды яшчэ вобласці нідзе-ж не была. А дзіця — хіба не будзе каму дагледзець? Калі ў адной бабы няхватка часу, дык другая прыбяжыць — возьме, а не возьме, дык таксама без гасцінца парог хаты ніколі не пераступіць...

...А зімой, калі пачалася гаворка пра выбары, яшчэ адна навіна праявілася над сялом: Аню вылучылі кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета рэспублікі.

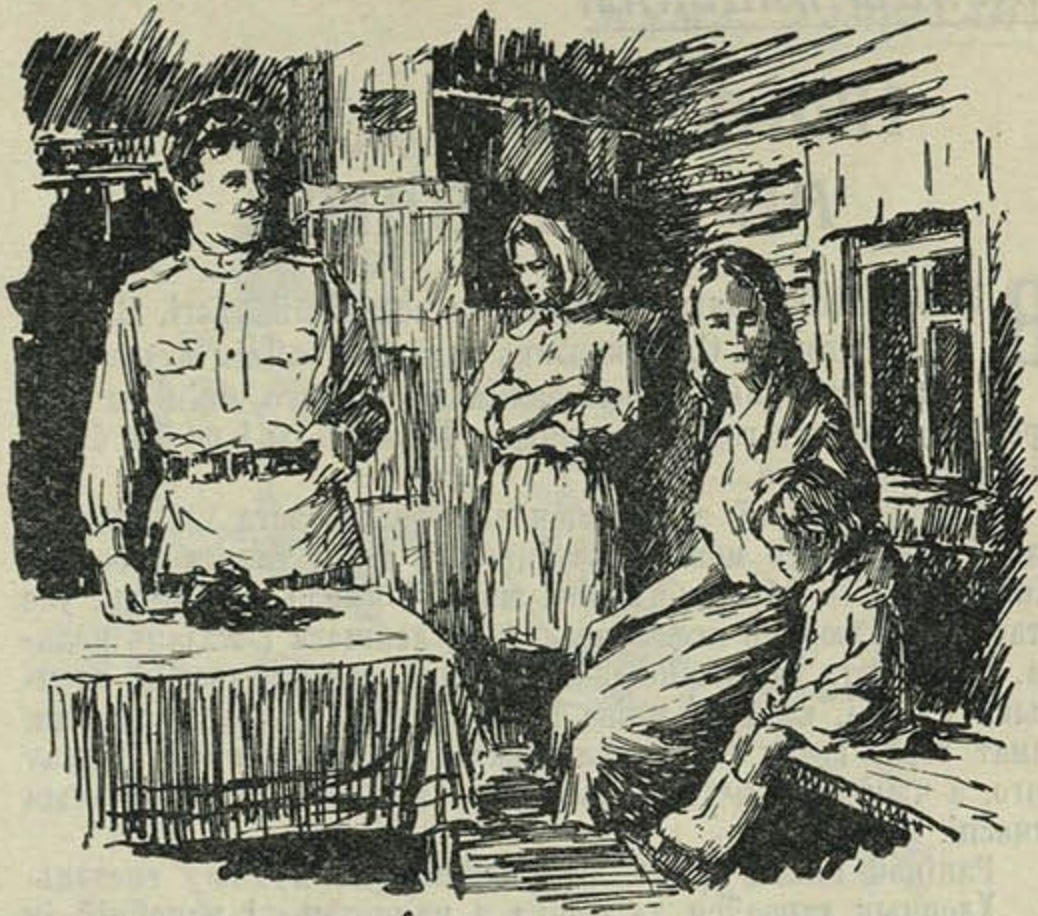
...І акурат у гэты самы час адслужыўся і вярнуўся з арміі Васіль. Прыехаў дадому франтам. Ці то за дарогу, ці то раней яшчэ чорныя вусікі завёў (і вусікі яму да твару былі!), скрыпеў новенькімі хромавымі ботамі, на апошнюю дзірачку папругі сцягваў тонкі стан... і, як раней, пабліскаваў чорнымі цыганскімі вачыма...

Перамагла Аня і сорама і боль (добра, што хоць вечарам прыехаў у сяло; каб днём, людзям гаворкі было-б — ды і так яе хопіць: мінаваў хату, дзе дачка амаль тры гады без яго гадавалася, — пайшоў у канец, у «сваю хату»), узяла Надзейку на рукі і панесла ў канец сяла... да бацькі.

Ён пакручваў вусікі, рыпеў па хаце новымі ботамі, зганяў на спіне без патрэбы складкі на гімнасцёрцы...

Дачку на рукі ўзяў, чаравічкі нават з чамадана выняў (значыць, думаў, памятаў, што яна дачку яму гадуе!), а пацалаваць не адважыўся...

Надзейка дзічылася халодных рук і калючых вусікаў і рвалася да маці... А маці, другая, Васілёва, скрыжавалі рукі на грудзях, стаяла каля прыпечка і бязмоўна сачыла за гэтай сустрэчай.

Пасля стрыманага вітання за руку Аня сядзела на лаўцы і, не ведаючы пра што гаварыць, аб чым пытацца, пакутліва шукала дапамогі ў Надзейкі:

— Ну, чаго-ж ты ўцякаеш — гэта-ж тата твой прыехаў. Глядзі, якія прыгожыя чаравічкі табе прывёз.

— Не хачу чаравічкаў, — не паквапілася на падарунак няўдзячная Надзейка, ваўчком пазіраючы на таго, каго маці звала татам.

— Бачу я, няма ў вас як у людзей гаворкі. Дык я пачну, — нарэшце ўступіла ў гутарку Васілёва маці. — Вырашайце справу адразу: жыць дык жыць, а не дык людзей не смяшыце... Я да цябе кажу, сынку мілы... Бачыш, як на цябе касавурыцца родная дачка, дарма што і падарунак здагадаўся за тры гады прывезці... Дык вось мая гутарка: збярыце людзей, зрабіце пачостку, як мае быць, і жывіце, дзе вам любя. У мяне хата, як абозня, і ў Ані таксама месца хопіць...

— Ты што-ж гэта, маці, так крута забіраеш адразу... Не паспеў сын парога пераступіць, як ты: збірай людзей, частуй, паі... Ды і мяне-ж самога яшчэ ніхто асабліва не частаваў, не паіў...

— Ты-ж абмінуў хату... — усяго толькі напамніла Аня...

Але Васіль, не слухаючы яе, зноў звярнуўся да маткі:

— Апрача таго, я, маці, — салдат. Гол, як сакол... Мне пасаг добры трэба.

Маці, не вытрымаўшы болей, грозна падступілася да яго:

— А гэтага пасагу, што вось сядзіць надзьмуўшыся і нават у твой бок не глядзіць, гэтага пасагу мала табе?

— Ну, маці, гэта агульная справа...

Анін погляд сустрэўся з Васілёвым, вясёлым і нагла бессаромным.

Але маці не слухала яго.

— Малы табе гэты пасаг, што яна адна тры гады гадала, а ты нават у пісьме ні разу не заікнуўся аб ім?! Я ўжо не раз мерылася пісаць тваім камандзірам пра гэта, ды бяда — пісаць сама добра не ўмею, а людзей прасіць брыдка. Яна ўсё за мяне пісала. Дык, бач, усё гэтае дурное каханне выгадвала цябе, нават перада мной, тваёй маткай... А табе, бач, пасагу мала яшчэ!.. Ды ты-ж ёй у падноскі няварты. Яна-ж чалавекам якім стала, яе людзі ўладай сваёй выбіраюць, а ты...

— Ну, хопіць, маці, чаго разышлася? — устаў і смачна пацягнуўся Васіль.

— Сапраўды хопіць! — зусім нечакана нават для сябе таксама ўстала і выпрасталася Аня. — Хопіць! Не рабі, Васіль, мне і сваёй дачцэ ласкі! Не думай, што калі тры гады я чакала і цярпела, дык і далей гэтак будзе... Вялікую ўладу ты меў над маім сэрцам... Ведай — яшчэ і зараз яно не вольна... Але ведай і другое: пасагу нейкага адмысловага я збіраць табе не буду! Шукай яго дзе-небудзь у іншай...

Яна борздзенька апанула дачку і, моцна прытуліўшы да грудзей, ледзь не бягом кінулася з Васілёвай хаты.

...А ночку зноў ні на хвіліну не звяла вачэй. Здаецца, спаляліла дурным непатрэбным жаночым чаканнем сэрца, на ўсе лады паўтараючы адно, бесклапотна кінутае слова: «пасаг»...

Поруч з маці спакойна і роўна дыхала Надзейка, светла ўсміхаючыся нейкаму свайму дзіцячаму сну.

НЕКАТОРЫЯ ДУМКІ АБ ВЫХАВАННІ

ВЫХАВАННЕ малых заслугоўвае асаблівай увагі. Выдатны педагог А. С. Макаренка гаварыў: «Якім будзе чалавек, галоўным чынам залежыць ад таго, якім вы яго зробіце да пятага года яго жыцця». Не заўсёды і не ўсе бацькі разумеюць гэта.

Я доўга назіраў за жыццём чатырохгадовага хлопчыка ў адной сям'і. Што можна сказаць пра дзіця такога ўзросту? Яно пад'еўшы, абутае, адзетае, жыве ў цяпле, мае цацкі, усе старэйшыя любяць яго. Здавалася-б, лепшага і жадаць нельга. Аднак гэта далёка не так. У Сашкі, так называюць хлопчыка ў сям'і, калі ўважліва прыглядзецца да яго жыцця, шмат гора, шмат накутліва цяжкіх перажыванняў, шмат таго, з чым ніяк нельга сумясяціць паняцце аб дзіцячым шчасці.

Раніцай пасля сну Сашка пайшоў на кухню снедаць. Хлопчык дарваўся да слоіка з маянезам і напоўніў ім шклянку з чаем, за што быў з шумам выстаўлены з кухні.

Пасля некаторага замяшання хлопчык падышоў да маці.

— Адыйдзі, — сказала маці, — я занята.

Сашка накіраваўся да кніжнай паліцы, хацеў было дастаць кнігу ў стракатай вокладцы, але крык спыніў яго. Зрабіўшы некалькі бязмэтных рухаў, ён забраўся на ложак і хацеў скочыць на падлогу. І толькі растапырыў ручкі, як яго схопілі адтуль. Аказваецца, на ложак лезці нельга, тым больш у валёнках; скакаць таксама нельга — можна зламаць ножку.

Першага лютага Сашку споўнілася чатыры гады. Дзень пачаўся даволі шчасліва — з'явіліся новыя цацкі, у тым ліку аўтобус, драўляныя рухавыя зайчыкі.

К канцу дня аўтобус прайшоў усе магчымыя ў кватэры маршруты, абслужыў цацкі, дробнае хатняе начынне. Нарэшце Сашку захацелася праехаць самому. Эфект быў нечаканы: аўтобус сеў на падлогу, перастаў рухацца. Такая машына хлопчыку ўжо не падабалася. Ён паклаў яе ўбок і ўзяўся разглядаць зайчыкаў: круціў іх, прабаваў моцнаць. Зайчыкі распаліся. К таму часу старэйшая сястрычка знай-

За цікаваю кнігай. Вучаніца першага класа Ала Багданава чытае сваёй сястрычцы Ніне казкі Маршана.

Фото П. Нікіціна

шла зламаны аўтобус. Шкілеты зайчыкаў прывялі яе ў абурэнне. Маёмасць хлопчыка была канфіскавана. Усе пачалі сварыцца на Сашку. Пыхцеў ён пыхцеў і заплакаў. Хіба не гора? Цацкі зламаліся, самі зламаліся. Ён-жа не ламаў. Яму хацелася толькі тое-сёе высветліць, даведацца, паспрабаваць. Яго дапытлівасць часта тлумачыцца як злы намер. Толькі таму цяпер нават і сястрычка безуважна да яго горкіх слёз. Якая несправядлівасць!

На працягу дня толькі і чуеш: «нельга», «не лезь», «не крычы», «не бегай» і г. д. і да т. п. Сто тысяч забарон! Сашка ўжо вучыцца абыходзіць іх, але за гэта даводзіцца часта расплачвацца.

Неяк у гутарцы я ўказаў на ўсё гэта маці і спытаў, што ўрэшце было-б, калі-б хлопчык аказаўся абсалютна паслухмяны і пачаў-бы пунктуальна выконваць усе яе патрабаванні аб парадку: «не лезь», «не чапай», «не бегай» і да т. п.?

Маці задумалася.

— Ва ўсякім выпадку, правільней сказаць — у лепшым выпадку, з яго не вышла-б поўнацэннага чалавека, — згадзілася яна.

Дзіўна выходзіць: нам, бацькам, хочацца выгадаваць фізічна і духоўна развітага чалавека, а яны ў нас груба тарможым, засмучаем пазнавальнае жыццё дзіцяці, скоўваем яго ініцыятыву, нічога не даючы ўзамен, пазбаўляем уцехі.

Некаторыя бацькі лічаць забаўныя для дзяцей справы глупствам. У тым, што мы, дарослыя, называем глупствам, нярэдка хаваюцца вытокі жыццёвай сілы дзяцей. Не будзе дзіця радавацца таму глупству, сутнасць якога ўжо вычарпана яго жыццёвым вопытам. Калі-ж, на вашу думку, дзіця радуецца глупству, то перастае лічыць гэта глупствам, і вы, як выхавальнік, зоймеце правільную пазіцыю.

На вёсцы мне не раз даводзілася назіраць такія малюнкi.

Пасля ліўня на вуліцу з шумам высыпае дзетвара. Падкасаўшы штонікі, хлопчыкі, спаборнічаючы, жвава скачучы праз ручаі, забіраюцца ў самыя глыбокія месцы і пры гэтым нястрымна чамусьці радуюцца.

Памятаю, група гарачых хланчукоў прыступам брала велізарнейшую лужу. У хуткім часе героі былі пакараны бацькамі.

Хлопчык першы раз у жыцці ўзабраўся на дрэва. Пачуцце перамогі і адчуванне вышыні парадзілі ў ім радасць небывалай сілы. Ад шчасця ён загарланіў на ўсю моц. Выскачыла бабуля, спалохалася старая, і бязлітасна разбурыла дзіцячае шчасце. Ніхто не ацаніў дзіцячай героікі. А хіба яна пустая, нікчэмная? Ці прапанаваў бацькі ўзамен нешта, што давала-б дзецям такую ўцеху, параджала-б такія пачуцці, такую адвагу, так практыкавала-б іх, узбагачала жыццёвы вопыт? Ці думаем мы над гэтым, калі забараняем і асуджаем? На жаль, далёка не заўсёды. Калі мы не будзем зыходзіць з таго, што дзеці здольны радавацца, проста ра-

давацца кожнаму глупству, то мы не зможам зразумець сутнасць дзіцячага шчасця, іх унутранага свету.

Назіраючы за мноствам фактаў, міжволі прыходзіш да вываду, што вялікай і даволі пашыранай памылкай бацькоў з'яўляецца тое, што яны часта глядзяць на дзіцячыя ўчынкі, як на глупства, не адносяцца да іх так, як павінен адносіцца выхавальнік.

Ваня не згадзіўся ісці ў магазін.

«Гора мне з ім!» — гаворыць маці. І мы, дарослыя, згаджаемся з ёю. Яна, вядома, мае рацыю: так — для маці гора. А хіба вінаваты Ваня ў сапраўднасці?

Дзеці гуляюць у валейбол, і раптам — ідзі за хлебам...

А калі кожны раз так? Ці можа дзіця быць удзячным?

Маці прызналася, што настаўнікі скардзяцца на яго: лянуецца, грубіяніць, уцякае з урокаў.

Дзе-ж бярэ свой пачатак лянота і грубасць Вані?

Ён-жа не нарадзіўся такім?

Гэтыя заганы бяруць свой пачатак там, дзе дарослыя пачынаюць, з-за неразумення складанага жыцця дзяцей, рабіць замах на іх шчасце, парушаць яго.

Калі дзіця просіць есці, мы разумеем яго і задавальняем патрэбу. Але многія іншыя, не менш важныя для развіцця запатрабаванні, якія ўзнікаюць у дзяцей на кожным кроку, здаюцца нам глупствам, мы іх нават забараняем. Маці хочацца, каб сын быў капітанам — гаспадаром мора, але калі дзіця забралася ў лужу, яна раздражняецца.

Дзіцяці купілі прыгожую цацку, яно любуецца яе знешнім бокам, потым зусім законна ў яго ўзнікае жаданне зазірнуць унутр. Мы ведаем, што цацка пустая, таму забараняем, караем, патрабуем, каб хлопчык задавальняўся тым, што бачыць. Хіба гэтаму трэба вучыць дзяцей? Ці не лепш замяніць вытворчасць пустых цацак змястоўнымі? Няхай змест не заўсёды будзе адлюстроўваць знешні характар цацкі, але калі ён кожны раз будзе апраўдваць і развіваць каштоўнае імкненне дзяцей усебакова азнаёміцца са з'явай, з рэччу, то гэта ўжо будзе добра.

Многія ўчынкі дзяцей можна і трэба папярэджаць, забараняць, але нельга, каб гэтыя забароны перашкаджалі нармальнаму развіццю, узбагачэнню жыццёвага вопыту, пачуццяў, думак, жаданняў.

Трэба перш за ўсё бачыць не сам учынак дзіцяці, а тыя ўнутраныя матывы, якія скрываюцца за ім. Калі гэтыя матывы станоўчыя, а ўчынкі, у якіх яны праяўляюцца, адмоўныя або небяспечныя для жыцця, то трэба іх забараніць. Пры гэтым трэба заўсёды памятаць, што іменна тут мы, дарослыя, часта ўступаем у канфлікт з дзіцем, бо разам з учынкам забараняем нармальнае, часам неабходнае імкненне, патрэбу, якая параджаецца самім працэсам развіцця. Значыць, справа не ў тым, каб сказаць нельга, і нават не ў тым, каб растлумачыць, чаму нельга. Трэба падказаць дзіцяці такую форму дзейнасці, у якой больш змястоўна выявіліся-б яго намеры і багацей былі задаволены запатрабаванні развіцця.

Добрае дзяцінства гэта, урэшце, такое дзяцінства, якое забяспечвае нармальнае развіццё духоўных і фізічных сіл дзіцяці, правільнае светаразуменне. А гэта магчыма толькі пры ўмове, калі наша выхаваўчая дзейнасць не будзе прыгнятаць дзяцей, падаўляць іх ініцыятыву, якая параджаецца ходам развіцця і нармальным выхаваннем, а наадварот — будзе развіваць яе. Аб гэтым трэба заўсёды памятаць і работнікам дзіцячых садоў і бацькам.

С. ЦЯРЭШЧАНКА,
настаўнік.

МАМА, ПАЧЫТАЙ!

Е. БЛАГИНИНА

МАМИН ДЕНЬ

Всё хожу, всё думаю, смотрю:
«Что-ж я завтра маме подарю?
Может, куклу? Может быть, конфет?»
Нет!

Вот тебе, родная, в твой денёк
Аленький цветочек-огонёк!

СОЛНЫШКО

Как это бывает, —
Сама не пойму!
Что солнышко в небе,
То мама в дому.

За облако солнышко
Скроется вдруг, —
Всё станет пустым
И печальным вокруг.

Уйдёт хоть ненадолго
Мама моя, —
Такой невесёлою
Сделаюсь я.

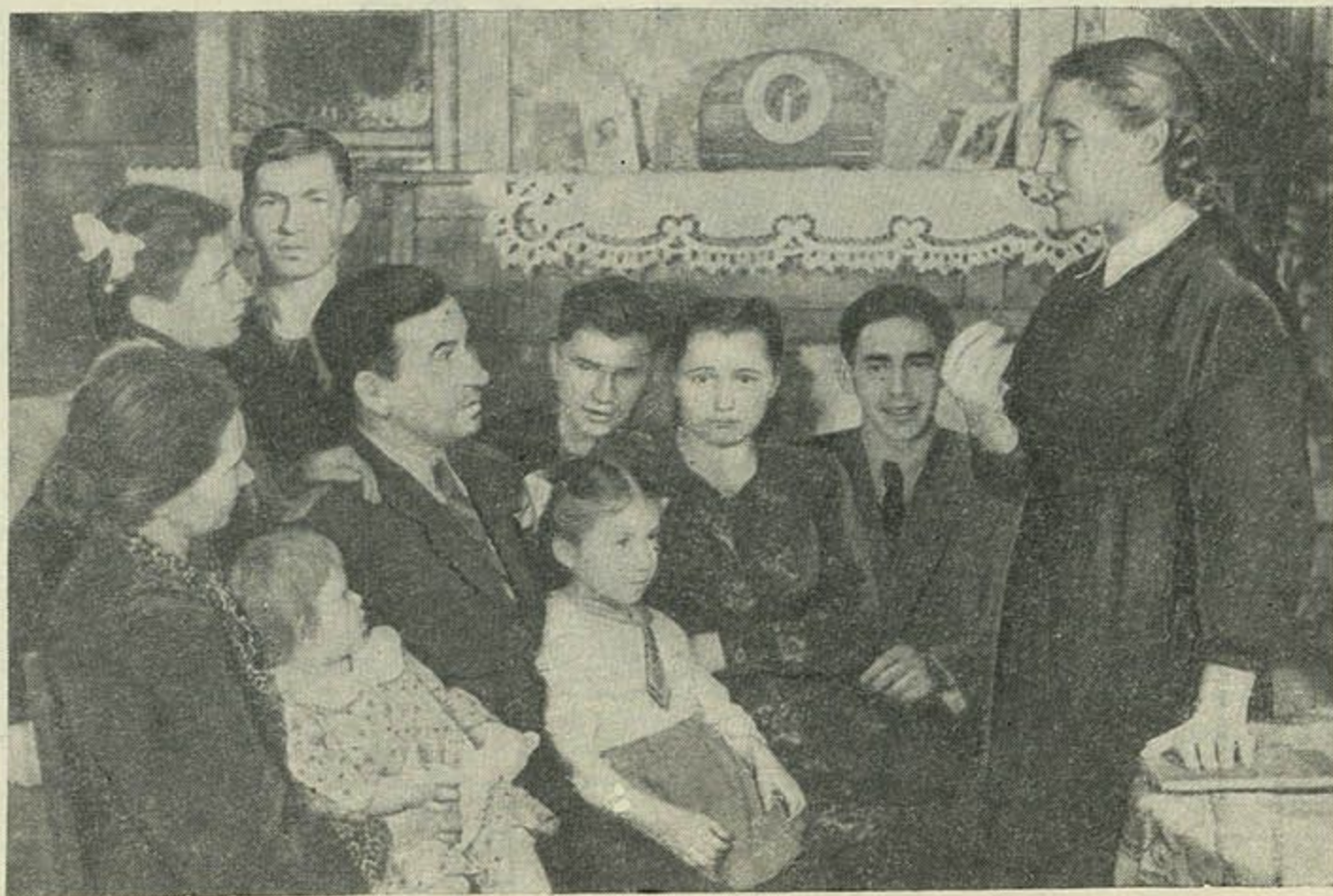
Из облака солнышко
Выйдет опять,
И всё начинается
Чудесно сиять.

Домой возвратится
Родная моя, —
И снова весёленькой
Сделаюсь я.

Играю, смеюсь,
Кувыркаюсь, пою...
Люблю я родную
Голубку мою.

Вялікую і дружную сям'ю выхоўваюць механік Мінскай аўтабазы Уладзімір Анто-
навіч Чайкоўскі і яго жонка Глафіра Архіпаўна. Іх сын Анатоль працуе слесарам
на Мінскім велазаводзе, сын Георгій — шавец, сын Яўгеній — тэхнік і вучыцца за-
вочна ў энергетычным інстытуце, дачкі Аляксандра і Галіна вучацца ў школе,
малыя Валерыя і Каця прывучаюцца дапамагаць маці па гаспадарцы.

Фото П. Нікіціна

Не привучайце дзяцей да алкаголю

Н. Н. ЛАЎРЭНЦЕЎ

нам. дырэктара інстытута неўралогіі
Акадэміі медыцынскіх навук СССР

П'ЯНСТВА — агідная, антыграмадская з'ява, цяжкі перажытак мінулага, з якім да гэтага часу прыходзіцца весці барацьбу. Аднак барацьбе гэтай нярэдка перашкаджаюць спагядлівыя, дабрадушныя адносіны да п'яных, да іх паводзін у сям'і і ў грамадскіх месцах. Такія адносіны нічым не могуць быць апраўданы. Мы не маем права закрываць вочы на тое, што п'янства падрывае працоўную дысцыпліну, разбурае сям'ю, наносіць непапраўную страту здароўю.

Алкаголь адносіцца да наркатычных ядаў; ён дзейнічае на ўвесь арганізм, але асабліва адчувальная да алкаголю цэнтральная нервовая сістэма.

Чалавечы арганізм лёгка прывыкае да алкаголю. Гэтая прывычка і служыць прычынай злоўжывання алкагольным ядам. Надыходзіць паступовае атручванне арганізма, са змяненнем абмену рэчываў, што вядзе да хваравітай патрэбы ў алкаголі, якая ўсё ўзмацняецца. Нарэшце развіваецца карціна хранічнага алкагалізму з усімі яго вынікамі.

Нярэдка разумныя, таленавітыя і сумленныя людзі трацяць свой розум, талент і гонар, скатваюцца на шлях антыграмадскіх паводзін з-за цягі да алкаголю.

Алкаголік шкодзіць грамадству не толькі пры жыцці. Ён пакідае пасля сябе няпоўнацэннае патомства, таму што алкаголь параждае зародкавую плазму. Дзеці алкаголікаў нярэдка нараджаюцца недаразвітымі, цяжка хварэюць.

Асабліва небяспечна прывучанне дзяцей з малых год да алкаголю.

Часта можна назіраць такі малюнак: за сталом сабраліся сям'я і госці. Сярод дарослых сядзяць і дзеці. На сталае віно. Наліваюць дарослым.

— Дзецям таксама трэба наліць, — гаворыць бацька, не разумеючы ўсёй пагубнай сілы алкаголю, — няхай прывыкаюць.

І дзеці такіх неразумных бацькоў часта становяцца ўдзельніцамі сямейных выпівак. Частуючыся «салодзенькім віном», яны такім чынам прывыкаюць да віна з малых год, а пазней гэтая прывычка пераходзіць ва ўстойлівую патрэбу ў алкаголі, які вядзе да п'янства.

Хто-ж вінаваты ў гэтым? У большасці выпадкаў тыя «сердабольныя» таты, мамы, дзядзькі і цёткі, якія лічаць, што «дзецям таксама трэба наліць салодзенькага віна» і што «ад салодзенькага дрэнна не будзе».

Такія бацькі робяць грубую памылку ў выхаванні сваіх дзяцей, не ўяўляючы сабе, што нават невялікія дозы алкаголю атручваюць далікатную тканку мозгу дзіцяці. Алкаголь усасваецца ў кроў непасрэдна ў страўніку і вельмі хутка даносіцца да галаўнога мозгу, на які ён і дзейнічае. Мозг дзіцяці надзвычай адчувальны да любых ядаў, а асабліва да такога яду, як алкаголь.

Некалькі год назад да мяне на прыём прыйшоў грамадзянін з просьбай дапамагчы яго сыну чатырох год. Знешне дзіця нагадвала сабою цяжка хворага, слабага на розум. З роспытаў бацькі высветлілася, што хлопчыку ва ўзросце аднаго года, на «масленіцу» давалі прабаваць самагонку, якой ён і быў атручан. Вынікам атручвання з'явілася таксічнае запаленне мозгу, у выніку чаго дзіця ператварылася ў слабую на розум істоту з наяўнасцю эпілептычных прыпадаў.

Паводзіны чалавека абумоўліваюцца яго выхаваннем, гэта значыць развіццём здольнасці як працяляць, актывізаваць, так і затрымліваць, тармазіць розныя свае рухі і дзеянні. Гэтая здольнасць ствараецца шляхам выпрацоўкі і навапення ўмоўных рэфлексаў у кары галаўнога мозгу. Уздзеянне такога яду, як алкаголь, на мозг дзіцяці прыводзіць да таго, што выпрацоўка ўмоўных рэфлексаў аслабляецца, а ўжо выпрацаваныя рэфлексы, якія яшчэ недастаткова ўмацаваліся, знікаюць. Усё гэта не дае магчымасці выхаваць поўнацэннага чалавека.

Бацькі і іншыя дарослыя людзі ні ў якім разе не павінны даваць дзецям спіртных напіткаў. Пажадана, каб наогул ні адно дзіця не было сведкай выпівак дарослых, таму што гэта можа штурхнуць яго на перайманне.

Часопіс «Семья и школа».

Вугрыстая высыпка

Дзейнасць сальных залоз цесна звязана з нервовай сістэмай і эндакрыннымі залозамі. Пры нармальнай рабоце сальных залоз скура мае прыемны матавы выгляд, не лушчыцца, і поры на такой скуры не расшыраны.

Пры паніжаным выдзяленні скуранага сала скура сухая, лушчыцца, і часам пры дрэнным доглядзе за ёю з'яўляюцца дробныя трэшчынкі, ранкі, што выклікае пачуццё сцягвання.

Пры тлустай скуры вывадныя пратокі сальных залоз (так званыя — поры) расшыраны, скура блішчыць, нібы змазаная тлушчам.

Пры тлустай скуры ў некаторых людзей паяўляюцца белыя, звычайныя, чорныя і таксама запаленыя вугры. Чорныя вугры — гэта маленькія чорныя кропкі, якія ў большай ці меншай меры распаўсюджваюцца на порыстыя ўчасткі скуры твару. У некаторых хворых чорныя вугры могуць паяўляцца і на сухой скуры пад уплывам пылу, а таксама пасля ўцірання мазей, у якіх знаходзіцца ртуть або вісмут, або пасля ўжывання «аднавіцеля» для валасоў.

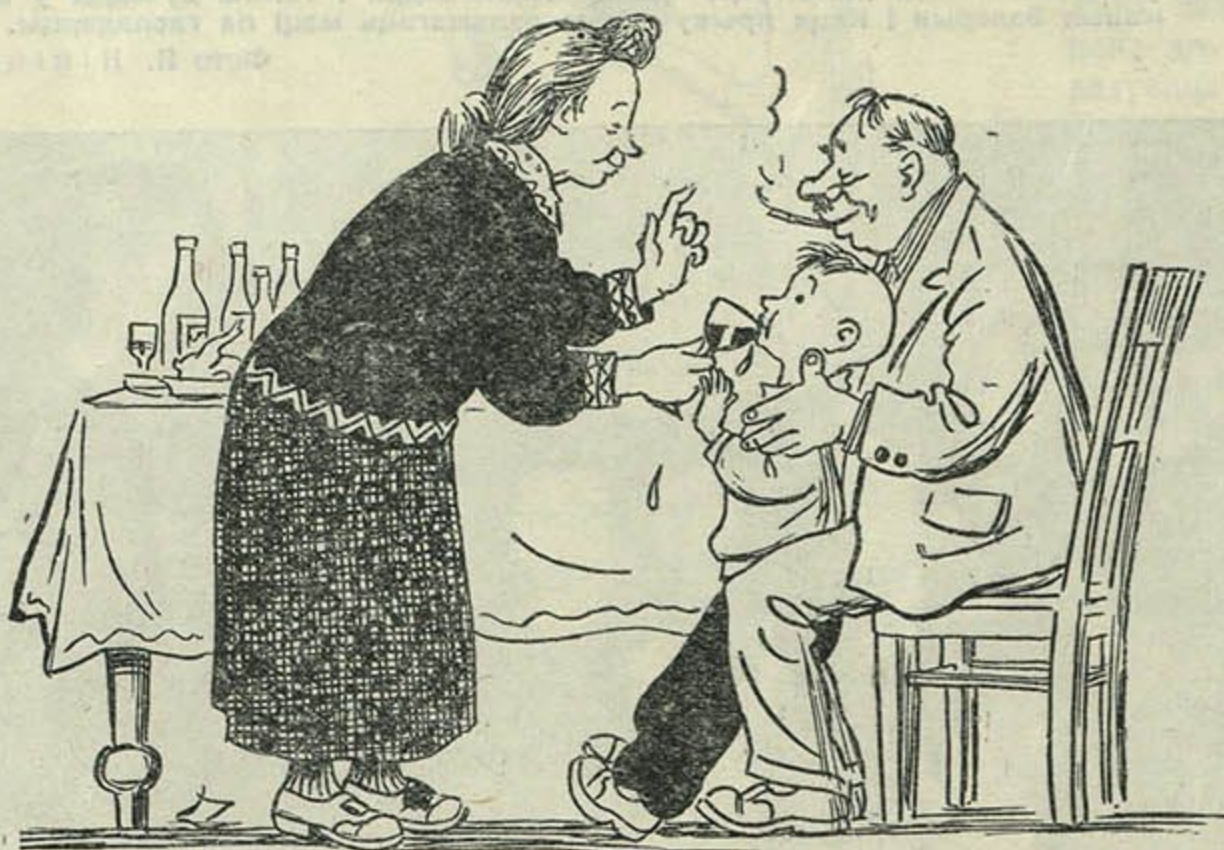
Звычайныя вугры ўтвараюцца пры закупорцы вывадных пратокаў сальных залоз і маюць выгляд узельчыка велічыней ад шпілечнай галоўкі да невялікай гарошыны. Звычайныя вугры могуць нагнайвацца, утвараючы паверхневыя або глыбокія запаленыя вузлы.

Пакінутыя без лячэння паверхневыя вугры пасля знікнення даюць чырванаватыя плямы, якія вельмі доўга трываюць на скуры. Глыбокія запаленыя вугры, размякчаючыся ў цэнтры, пасля заживання пакідаюць на скуры рубцы.

Акрамя вышэй пералічаных высыпак, на тлустай скуры вельмі часта сустракаюцца белыя вугры, якія маюць выгляд бялых вузельчыкаў велічыней з прасянае зерне і больш.

Пры тлустай скуры і вугрыстай высыпцы рэкамендуецца два разы ў дзень, раніцай і вечарам, мыць скуру твару спачатку гарачай, а затым халоднай вадой. На ноч трэба мыць твар серным, борна-цімолавым або дзягцярным мылам, злёгка ўціраючы яго ў скуру.

Тлустую скуру твару рэкамендуецца праціраць 2—3 разы ў дзень 1% раствором нашатырнага або 1—2% раствором саліцылавага спірту, або сумесцю наступнага саставу: да 4 г камфарнага спірту дадаць 10 г буры, 50 г чыстага спірту, 20 г гліцэрыны і 150 г дыстыляванай вады. Пры тлустай і порыстай скуры рэкамендуецца 2 разы ў тыдзень скуру твару змазваць наступным

Мал. М. Гурло.

саставам: да пены з мыльнага крэму да-даюцца $\frac{1}{4}$ чайнай лыжкі сталавай солі, і гэтая сумесь накладваецца на твар на 2—3 хвіліны, пасля чаго твар умываецца гарачай, а затым халоднай вадой, асушаецца ручніком і прыпудрываецца пудрай для тлустай скуры.

З сродкаў, якія змяняюць са-лааддзяленне, рэкамендуецца наступная сумесь: да 25 г звычайных, свежых пякарскіх дрожджаў дадаюць сырое малако да гушчыні смятаны, наносаць гэтую сумесь на 30—40 хвілін на скуру твару, затым змываюць цёплай вадой. Такія змазанні робяць 1—2 разы ў тыдзень, замест малака дрожджы можна змяшаць з 5% раствором перакісу вадарода. Калі ў выніку лячэння скуры становіцца праз меру сухой, то адзначанае лячэнне трэба часова спыніць і скуру твару адзін раз у дзень на 2 гадзіны змазаць крэмам: «Поўночны».

Пры наяўнасці вугрыстай высыпкі нельга абмежавацца толькі адным знадворным лячэннем. Неабходна па ўказанню ўрача праводзіць і агульнае лячэнне, у залежнасці ад таго або іншага стану ўнутраных органаў.

Трэба памятаць, што скура звязана з усім арганізмам і ў ёй адбываюцца абменныя працэсы, якія залежаць ад цэлага раду прычын, а таксама і ад характару харчавання чалавека.

Увядзенне вялікай колькасці вугляводаў, солей і жывёльных тлушчаў узмацняе работу сальных залоз і прыводзіць да вялікага выдзялення скурнага сала.

Пры тлустай скуры неабходна абмежаваць дыету, багатую вугляводамі, кухоннай соллю і жывёльнымі тлушчамі. Асобам, якія маюць тлустую скуру і вугрыстую высыпку, неабходна сачыць за работай кішэчніка, прадухіляючы запоры.

Рэкамендуецца прымаць ежу, багатую вітамінамі. Таксама неабходна часцей бываць на свежым паветры, займацца фізкультурай і спортам.

Вугрыстая высыпка значна лягчэй паддаецца лячэнню ў пачатку захворвання, таму неабходна як мага раней звярнуцца да ўрача.

Урач В. А. ЦІМАФЕЕВА

Як я працавала над карцінай «Рамэо і Джульета»

Яшчэ з дзіцячых год прывучыла мяне маці да рукадзелля. Пачаўшы з простых работ, я ўсё больш і больш захаплялася гэтай цікавай работай. Паступова прыйшло да мяне пачуццё мастацкага густу. Навучылася я вышываць і гладзію і на машыне. Але найбольш спадабаўся мне рускі крыж. Працуючы над ім, я вышывала самыя складаныя ўзоры, звяртаючы галоўную ўвагу на падбор фарбаў і тэхніку пераходу таноў. Старалася дабіцца самага мяккага і паступовага пера-

ходу з аднаго колеру на другі, асабліва на твары і адзенні.

Набыўшы дастатковы вопыт, я задумала напрабаваць свае сілы на вялікім палатне. Асабліва падабалася мне карціна «Рамэо і Джульета». Сустрэўшы аднойчы ў старадаўнім выданні Шэкспіра гэтую карціну на паперы 40×50 см у фарбах, у мяне з'явілася жаданне вышыць яе на палатне. Карціна была старая, прыйшлося яе аднаўляць, падбіраць колеры, разлічваць крыжыкі.

Вышывала я на белым ільняным палатне. Разлік паказаў,

што калі вышываць вялікім крыжам, атрымаецца вельмі вялікі размер, дробны рускі крыж у тры ніткі без канвы дасць карціну размерам $1 \text{ м} \times 75 \text{ см}$.

Я імкнулася зрабіць карціну яркай, жывой, перадаць рэальна самыя тонкія дэталі. Цяжка было падбраць колеры нітак. Работа працягвалася каля года. Былі і няўдачы. Часткі карціны, якія не задавальнялі мяне, парола і пачынала зноў.

Каб карціна не ліняла і не вывітала, я падбірала толькі натуральныя ніткі.

Хоць карціна і закончана, але я ўсё яшчэ перарабляю дэталі. Перад адпраўкай карціны ў Маскву на дэкаду беларуска-

га мастацтва я перарабіла частку твараў.

Для поўнацэннай перадачы расфарбоўкі выкарыстала 60 таноў нітак (муліне, шоўк, воўна). Часам шаўковую або шарсцяную нітку дзяліла на самыя тонкія часткі і злучала іх з такой-жа ніткай другога тону.

Твары вышыты ніткамі муліне (у 4 ніткі), сарафан Джульеты — шоўкам у 4 таны (жоўта-залацістыя), адзенне Рамэо — муліне, драпіроўка — воўнай. Усе астатнія дэталі вышыты муліне.

Спачатку вышывала фігуры, затым навакольныя прадметы. У вышыўку ўкладзена да 250 тысяч крыжыкаў.

Марыя ЛЯНЕУСКАЯ

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 00968

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

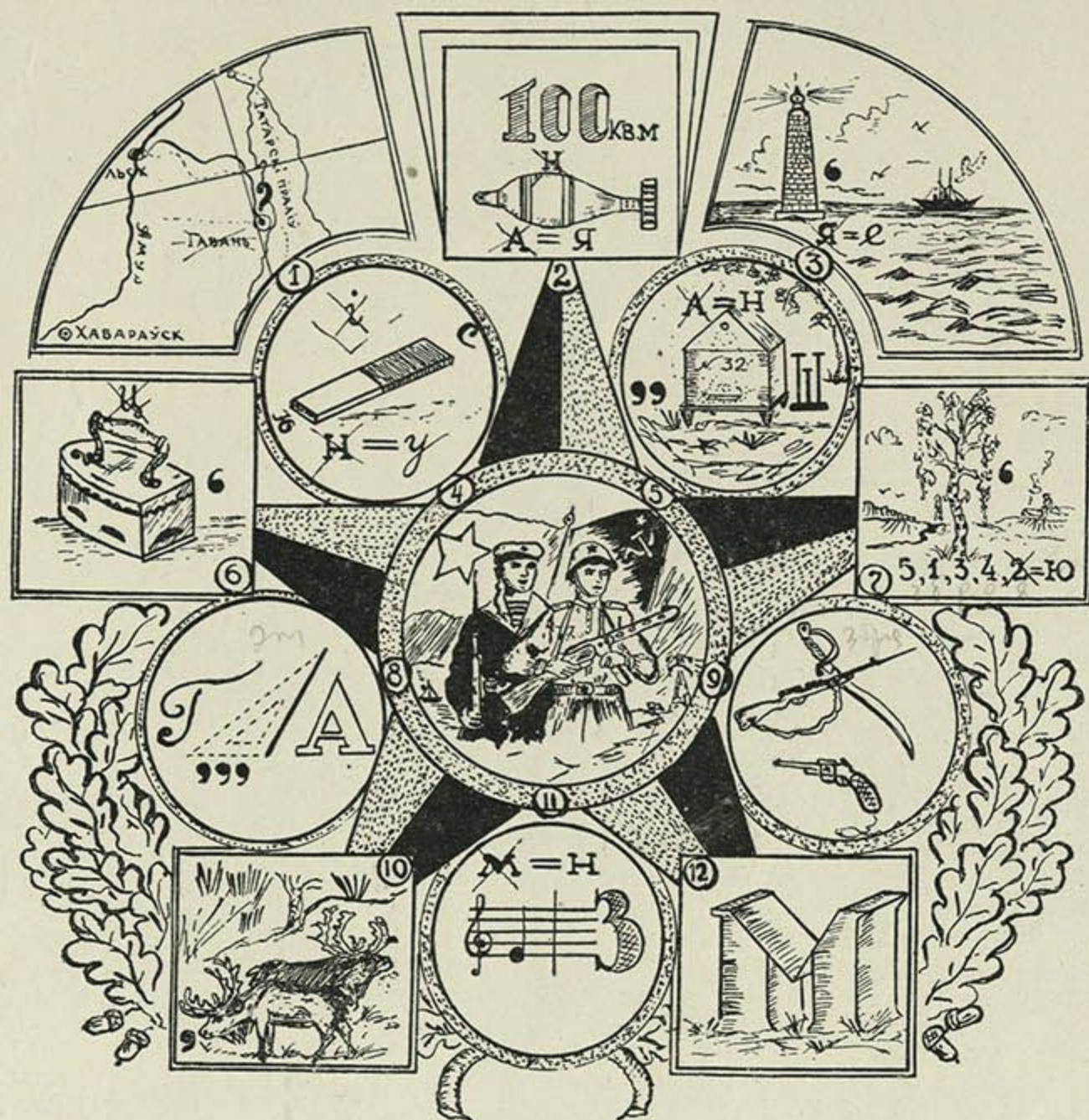
Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 2/III 55 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск, Цана 1 руб. 80 кап. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 102.

РАЗГАДАЙЦЕ РЭБУС

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 2.

Па гарызанталі: 7. Аліва. 8. Атава. 9. Збан. 13. Кара. 15. Ягуар. 17. Арэса. 18. Одэса. 20. Антанта. 21. Айсберг. 22. Таран. 25. Труба. 27. Накал. 29. Блантэр. 30. Стогн. 33. Слуцк. 35. Кадка. 38. Пагарда. 39. Куторга. 40. Траса. 42. Табол. 43. Раман. 45. Юнга. 47. Абат. 51. Тэмза. 52. Кулік.

Па вертыкалі: 1. Фанза. 2. Ліра. 3. Лак. 4. Бас. 5. Лава. 6. Загад. 10. Брынза. 11. Накат. 12. Тэрор. 13. Казан. 14. Робсан. 16. Гонар. 19. Сурма. 23. Абака. 24. Артэк. 26. Бег. 28. Аул. 31. Тэатр. 32. Нарзан. 33. Сатыра. 34. Цэгла. 35. Карта. 36. Дамба. 37. Акула. 41. Сюіта. 44. Атака. 46. Гума. 48. Боль. 49. Газ. 50. Ока.

